

40STE VERGADERING

VERGADERING VAN WOENSDAG 7 MEI 1958

(Bijeenroepingsuur 10.30 voormiddag)

Voorzitter: de heer Jonkman

Tegenwoordig zijn 59 leden, te weten:

de heren Jonkman, Pollema, Reijers, Hoogland, Tjalma, Van Bruggen, Algra, Molenaar, In 't Veld, Teijssen, Hellema, Gielen, Cammelbeeck, Van Campen, Witteman, Haken, mevrouw Van Ommeren-Averink, de heren Seegers, Koops, mevrouw Luijckx-Sleijfer, de heren Broeksz, Maenen, Matser, De Loor, Wibaut, Van Wingerden, Van Meeuwen, Louwes, Middelhuis, De Vos van Steenwijk, mevrouw Schouwenaar-Franssen, de heren Vos, De Jong, Van Hulst, Roebroek, Derksen, De Gou, Schuurmans, Van Lieshout, Van Velthoven, Lichtenauer, Beaufort, Ruppert, Diepenhorst, Kolff, Schorer, Geuze, Zegers, De Dreu, De Rijk, Rip, Schipper, De Roos, Van Hall, Hooij, Willemse, Van Riel, Mertens, Kraaijvanger,

en de heer Struycken, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie, de heer Algera, Minister van Verkeer en Waterstaat, en de heer Vondeling, Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening.

Aan de orde is de behandeling van de **interpellatie** van de heer **Hellema** met betrekking tot een mededeling van de voorzitter van de Pensioenraad, gedaan aan de heer J. Olie, wiskundig adviseur bij die Raad, dat bedoeld college laatstgenoemde zal voordragen voor eervol ontslag ingevolge artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement en dat de gronden hem door de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie zouden worden medegedeeld, tot het houden waarvan verlof is verleend in de vergadering van 29 april 1958 (zie *Handelingen*, blz. 384).

De heer **Hellema** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Toen ik in de vergadering van 9 april jl. de veronderstelling uitsprak, dat de heer Olie in zijn ambtelijke carrière weleens geen genoegen zou kunnen beleven van het onafhankelijk en kritisch oordeel, waarvan hij zowel als lid van de commissie tot vaststelling der Elfde Wetenschappelijke Balans als in zijn minderheidsnota als lid van de commissie-Van Poelje had blijk gegeven, heb ik niet verondersteld, dat binnen 14 dagen daarna hem door de Pensioenraad bij monde van de Voorzitter zou worden medegedeeld, dat hij voor ontslag zou worden voorgedragen.

Daartoe was te minder aanleiding, gezien de volstrekte afwijzende houding, die de Minister tegenover deze veronderstelling aannam. De Minister zal inmiddels hebben begrepen, dat ik niet aldus sprak uit lichtvaardig wantrouwen, maar dat ik daarvoor motieven had, die helaas al te gegrond zijn gebleken.

De mededeling, zoals deze aan de heer Olie werd gedaan, moest op hem wel de indruk maken, dat de Minister zich reeds met het ontslag had verenegd, immers alleen in dat geval kon men zeggen, dat de Minister hem de gronden voor het ontslag wel zou mededelen.

De Minister zal uit de formulering van mijn verzoek om deze interpellatie te mogen houden, hebben kunnen afleiden, dat ik daar niet aan heb kunnen geloven.

De geachte bewindsman had zich zozeer gedistantieerd van de gedachte, dat men de heer Olie zijn onafhankelijk wetenschappelijk oordeel zou euvelduiden, dat eenvoudig onaan-

Hellema

nemelijk was, dat hij zich binnen 14 dagen daarna zou verenigen met een voorstel tot ontslag.

Bovendien eist een ontslag krachtens artikel 99 Rijksambtenarenreglement de medewerking van de Minister-President. Wanneer deze zijn fiat reeds zou hebben verleend op 21 april 1958, zou de zaak reeds aanhangig gemaakt moeten zijn op het moment, dat de Minister zich met enige verontwaardiging keerde tegen de gedachte, dat de heer Olie minder plezierige consequenties van zijn houding zou kunnen ervaren, laat staan een ontslag te vrezen zou hebben.

Wanneer ik niettemin nadrukkelijk straks de vraag aan de Minister ga stellen, of hem van het optreden van de Pensioenraad tegenover de heer Olie iets bekend was, dan geschiedt dit uitsluitend, omdat ik het van belang acht, dat de Minister zich hieromtrent in het openbaar duidelijk uitlaat; niet omdat ik daaraan twijfel.

Alvorens nu tot de zaak zelf te komen, zou ik gaarne enkele opmerkingen willen maken omtrent de juridische positie van de wiskundig adviseur bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Blijkens artikel 13 van de Pensioenwet is de wiskundig adviseur ondergeschikt aan de Pensioenraad. Een bijzonder onbevredigende positie, want of de wiskundig adviseur beschouwt zich als aan de Pensioenraad ondergeschikt ambtenaar en kan dan dus niet onafhankelijk en zelfstandig optreden, of hij doet dit wel, maar riskeert dan een conflict met zijn superieuren.

Deze formeel juridische positie van de wiskundig adviseur is wel bij uitstek geschikt om, in het bijzonder wanneer er verschil van inzicht bestaat tussen de Pensioenraad en de wiskundig adviseur, tot conflicten te leiden.

De enig juiste oplossing zou m.i. zijn om de wiskundig adviseur een volstrekt onafhankelijke positie te geven, zodat hij zijn taak zou kunnen vervullen zoals de externe accountant bij een staatsbedrijf.

De persconferentie, die de voorzitter van de Pensioenraad zonder de Minister daarin te kennen heeft gehouden, heeft, hoe onjuist ook uit staatsrechtelijk oogpunt, het voordeel, dat ons feiten zijn bekend geworden, die voor de beoordeling van de zaak, die ons thans bezighoudt, uiterst belangrijk zijn.

De heer Koster heeft bij die gelegenheid een perscommuniqué uitgereikt, waarvan ik een exemplaar in handen heb, zodat wij geen risico lopen, dat bepaalde uittalingen niet geheel juist zouden zijn weergegeven in de pers.

Nu is bijzonder merkwaardig, dat dit stuk zo'n tweeslachtig karakter draagt, omdat het begint met kritiek op hetgeen in deze Kamer is gezegd, maar culmineert in een aanval op de Balanscommissie.

De heer Koster constateert, dat er in deze Kamer klappen zijn uitgedeeld, maar dat hij deze als voorzitter van de Pensioenraad niet wenst te accepteren.

En dan volgt:

„Nu mag men wel verzekeren, dat bij het uitdelen van deze klappen iedere persoonlijke rancune ontbreekt, ik ben zo vrij dit, gezien de toon en de geladen atmosfeer, in twijfel te trekken.

Sterker nog, ik ben overtuigd, dat persoonlijke sentimenten, bewust of onbewust, hier een overwegende rol hebben gespeeld, een overtuiging, die ik, ter plaatse, waar ik zulks dienstig acht, ook wel met bewijzen zal kunnen staven.”

Tot zover het citaat. Willen persoonlijke sentimenten een rol spelen, dan zal men elkaar toch moeten kennen. Welnu, Mijnheer de Voorzitter, toen ik mijn kritiek in aansluiting aan het verslag van de Balanscommissie formuleerde, had ik de heren van de Pensioenraad zelfs nog nooit gezien.

Overigens heeft het mij getroffen, dat de heer Koster niet alleen bewuste, maar ook onbewuste persoonlijke sentimenten met bewijzen zal kunnen staven. Ik vind dit knap.

Onwillekeurig rijst de vraag, of deze opmerking wel voor degenen bestemd is, die hier het woord hebben gevoerd, hoewel grammaticaal daaraan moeilijk een andere uitleg gegeven kan worden, of voor één of meer leden der Balanscommissie.

Hellema

Gezien de ernst van de beschuldiging, zou het wel gewenst geweest zijn, dat de bewijzen maar meteen op tafel gekomen waren, dan behoeften wij tenminste niet te gissen, op wie de heer Koster het oog heeft.

Bijzonder belangrijk is, dat op blz. 3 van het perscommuniqué nadrukkelijk wordt vermeld, dat de Balanscommissie geheel in overeenstemming met de Pensioenraad werd benoemd. Daaruit kan men dus afleiden, dat op 9 maart 1956, datum, waarop de commissie bij beschikking van de Minister werd benoemd, de heer Olie nog het vertrouwen van de Pensioenraad genoot. Onder deze omstandigheden moet een buitenstaander toch wel de indruk krijgen, dat het feit, dat de heer Olie aan het zeer kritisch gestelde rapport van de Balanscommissie heeft medegewerkt, bij het bestuur kwaad bloed heeft gezet.

Dit blijkt ook uit de verschillende uitlatingen van het perscommuniqué. Gesproken wordt van de Balanscommissie „waarvan de wiskundig adviseur van de Pensioenraad, een ambtenaar dus van die raad, deel uitmaakte”.

Vermeld wordt, dat de Pensioenraad zich had bereid verklaard om in het geval de Commissie op moeilijkheden mocht stuiten, deze gaarne met haar te bespreken. Waarop dan volgt:

„Op deze uitnodiging is de commissie niet ingegaan. Van enig contact tussen de Pensioenraad en de commissie is dus verder geen sprake geweest. Op 8 november 1957 verscheen het gedrukte verslag van de commissie. Toen ik dit verslag las, kon ik mijn ogen niet geloven. Niet om het tekort, dat berekend was. . . . Wel om de beschuldigingen, welke hierin voorkomen omtrent de tekorten, welke in de administratie van de Pensioenraad zouden zijn geconstateerd”.

Blijkens het woord „beschuldigingen” en de uitlating „tekorten, welke in de administratie zouden zijn geconstateerd” is de heer Koster nog steeds niet overtuigd, dat hier feiten zijn geconstateerd en dat zijn argumentatie tegenover de pers volkomen irrelevant is.

Immers, de Balanscommissie heeft zeer gedetailleerd aange-toond, dat tal van gegevens, nodig om de financiële positie van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds te bepalen, ontbraken.

Daartegenover stelt de heer Koster, dat hij een jaar na invoering van het Hollerithsysteem in staat is geweest de pensioenen en toelagen tijdig uit te betalen. Daarover heeft echter niemand geklaagd.

Hoe zou men oordelen over een boekhouder, die, ter verantwoording geroepen, omdat 2 à 3 jaar na de datum van afsluiting van de balans de gegevens voor het opstellen van de balans nog niet ter beschikking zijn, zou antwoorden, dat de crediteuren toch stipt op tijd zijn betaald?

Ik ben begonnen te stellen, dat de formeel juridische positie van de wiskundig adviseur weinig bevredigend is geregeld in de Pensioenwet.

Het is duidelijk, dat desondanks een goede verhouding mogelijk is, wanneer er wederzijds begrip voor elkanders positie bestaat.

Kennelijk heeft de voorzitter van de Pensioenraad geen oog voor het feit, dat de heer Olie in zijn kwaliteit van lid van de Balanscommissie, daartoe benoemd door de Minister, niet ondergeschikt was aan de Pensioenraad, wat hij wel is in zijn hoedanigheid van wiskundig adviseur. Van dit tekort aan inzicht mag de heer Olie niet de dupe worden.

De heer Koster heeft op de persconferentie de wens geuit dat een onderzoek zou worden ingesteld naar de administratie. Hij is op zijn wenken bediend door een lid van de Tweede Kamer, die zich met wel zeer suggestief gestelde vragen tot de Minister heeft gewend.

M.i. is aan een dergelijke commissie na het rapport van de bij uitstek deskundige Balanscommissie niet de minste behoefte, zulks te minder, omdat de gedetailleerde kritiek van deze commissie in geen enkel opzicht is weerlegd.

Hellema e. a.

Typierend zijn in dit opzicht twee zinnen uit het perscommuniqué:

„Er zijn nog bezwaren geopperd ten aanzien van de militaire sector. Aangezien deze zich mede op het terrein van de Ministeries van Oorlog en Marine bewegen, laat ik deze liever buiten beschouwing.”.

Het doet enigszins komisch aan, de voorzitter van de Pensioenraad, die zich niet ontzag, over het hoofd van deze Minister heen, zich tot de pers te wenden, van grote schroom te horen getuigen om zich op het terrein van de Minister van Oorlog en Marine te begeven.

Het zou wel zo ruiterlijk geweest zijn, als hij had toegegeven, dat de kritiek ten opzichte van de militaire sector juist was.

Het heeft mij dan ook genoeg gedaan, dat de Minister in antwoord op de door de heer Smallenbroek gestelde vragen verklaard heeft aan een commissie van onderzoek geen behoefte te hebben en voornemens te zijn de Pensioenraad en de Balanscommissie onder zijn leiding de bezwaren te doen bespreken.

Een dergelijk gesprek zal verhelderend kunnen werken.

Gaarne zou ik nu naar aanleiding van hetgeen ik tot dusver heb opgemerkt, de navolgende vragen aan de Minister willen stellen.

1. Was de Minister bekend met het feit, dat de Pensioenraad voornemens was aan de heer Olie mede te delen, dat hij voor eervol ontslag ingevolge artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement zou worden voorgedragen?

2. Is de Minister niet van oordeel, dat de op maandag 21 april 1958 aan de heer Olie door de voorzitter van de Pensioenraad in het bijzijn van de heren Staal, Van Houte, en Van de Poel verstrekte mededeling, dat hij zou worden voorgedragen voor eervol ontslag ingevolge artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement en dat de gronden hem door de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie zouden worden medegedeeld, de indruk moest vestigen, dat de Minister zich reeds met dit ontslag had verenigd?

3. Zo ja, acht de Minister het niet afkeurenswaardig, dat deze indruk werd gevestigd?

4. Acht de Minister het niet van weinig tact getuigen, dat de Pensioenraad, ondanks het door Zijne Excellentie bij de behandeling van de begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds ingenomen standpunt, zonder nader overleg met de Minister aan de heer Olie mededeelde, dat hij voor eervol ontslag zou worden voorgedragen?

5. Is de Minister niet van oordeel, dat weliswaar de wiskundig adviseur als ambtenaar ongeschikt is aan de Pensioenraad, maar dat deze in zijn hoedanigheid van lid van de Balanscommissie een opdracht van de Minister vervulde en dus in die functie niet ongeschikt was aan de Pensioenraad?

6. Is de Minister niet van oordeel, dat, nu de wiskundig adviseur met instemming van de Pensioenraad tot lid van de Balanscommissie werd benoemd, een voordracht tot ontslag, kort na het uitbrengen van het rapport dezer commissie, onvermijdelijk de indruk zou vestigen, dat de door de Balanscommissie uitgeoefende kritiek aanleiding, althans mede aanleiding, tot de voordracht voor eervol ontslag zou zijn?

7. Is de Minister niet van oordeel, dat deze schijn in ieder geval behoort te worden vermeden?

De vergadering wordt voor enige minuten geschorst.

De vergadering wordt hervat.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Mijnheer de Voorzitter! De aanleiding tot deze interpellatie is een mededeling, welke de geachte afgevaardigde de heer Hellema gewerd, dat de Pensioenraad de heer

Minister Struycken

Olie heeft medegedeeld, dat hij voor eervol ontslag ingevolge artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement was voorgedragen. Het is begrijpelijk, dat de geachte afgevaardigde de heer Hellema meer hiervan wenst te vernemen, gezien het debat over de begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, onlangs in deze Kamer gehouden, waarbij verondersteldwijze was geuit, dat de handhaving door de heer Olie van een eigen mening in de commissie-Van Poelje en de kritiek van de Balanscommissie, waarvan de heer Olie lid was, op de Pensioenraad geen gunstige invloed op de carrière van de heer Olie zouden kunnen hebben, en het antwoord mijnerzijds daarop, dat hierop neerkwam, dat ik een eigen mening van een ambtenaar waardeerde en niet kon inzien, dat zulks op zich onaangename gevolgen voor de betrokken ambtenaar zou kunnen hebben. Ik waag het te betwijfelen of in casu de door de geachte afgevaardigde de heer Hellema gekozen weg, om zonder meer te trachten deze nadere gegevens te verkrijgen door een interpellatie, de meest voor de hand liggende was, vooral daar hij, zoals hij tot mijn genoegen vaststelde, ervan overtuigd was, dat ik zelf bij het voorstel van de Pensioenraad inderdaad niet was betrokken en dat ontslag zonder mijn voorkennis was aangezegd. Een eenvoudige persoonlijke informatie bij mij leek mij vooralsnog eenvoudiger en meer in het belang van alle betrokkenen. Ik zie niet in welk zakelijk belang kan worden gewonnen door deze behandeling. Ik zal trachten dit nader aan te tonen.

Wat is geschied? De Pensioenraad heeft zich met een schrijven op 21 april 1958 tot mij gericht met het voorstel te willen bevorderen, dat de heer Olie met toepassing van artikel 99 van het Rijksambtenarenreglement eervol ontslag zou worden verleend, daaraan toevoegende, dat van dit voorstel mededeling aan de heer Olie was gedaan in de vergadering van de raad op dezelfde dag. Daarop heb ik een onderhoud gehad met de voorzitter en daarin mijn ernstige ontstemming erover geuit, dat een voorstel tot het nemen van een maatregel tegen de heer Olie zonder vooroverleg met mij was gedaan, juist ook omdat aan de heer Olie mededeling daarvan was gedaan. Ik heb erop gewezen het noodzakelijk te achten, dat mij eerst het materiaal zou worden overgelegd, op grond waarvan ik zou kunnen overwegen of er voldoende grond zou zijn dit voorstel aanhangig te maken. Ik heb dit onderhoud schriftelijk bevestigd. De Pensioenraad heeft daarop, in aansluiting aan hetgeen de voorzitter mij reeds bij genoemd onderhoud had gezegd, geantwoord te hebben gemeend dit voorstel juist zonder vooroverleg te moeten doen om de eigen verantwoordelijkheid van de raad te stellen en mij in mijn beslissing vrij te laten. Het lag daarbij in de bedoeling, dat het voorstel geheim zou worden gehouden tot het tijdstip, waarop ik mijn beslissing zou hebben genomen. De raad meende evenwel eerlijkheidshalve de heer Olie mededeling te moeten doen onder vermelding, dat de motieven, die de raad tot dit voorstel hadden geleid, door de Minister wel aan hem zouden worden medegedeeld. De raad was in de veronderstelling en mocht dit mijns inziens ook wel zijn, dat de heer Olie zich tot de Minister zou wenden op deze ernstige mededeling en dat deze hem dan 's raads motivering van het voorstel zou mededelen, opdat de heer Olie daartegen zijn verweer zou kunnen voeren.

De heer Olie heeft zich echter niet tot de Minister gewend, zoals voor de hand had gelegen. Ook de geachte afgevaardigde de heer Hellema heeft gemeend zich niet tot de Minister te moeten wenden om een informatie, nadat hij — op welke wijze? — kennis had genomen van het voornemen van de Pensioenraad, maar heeft gemeend langs de weg van een interpellatie het gehele Nederlandse volk met deze zaak te moeten confronteren. De heer Olie heeft blijkbaar gemeend deze zaak, voordat hij daarover met de Minister had gesproken, naar buiten te moeten brengen.

Ik meen dan ook, dat ten onrechte uit de mededeling van de raad, dat deze zich met het voorstel tot ontslag van de heer Olie ex artikel 99 tot de Minister had gewend, de indruk is verkregen, dat de Minister zich reeds met dit voorstel had verenigd. Ik ver-

heug mij erover, dat de heer Hellema die indruk niet heeft gekregen, maar het vanzelfsprekend heeft gevonden, dat de Minister zich daar niet reeds mede had verenigd.

Het audite et alteram partem is zo voor de hand liggend bij zo'n ernstige beslissing, dat zeker niet verondersteld mocht worden, dat de Minister zich met deze beslissing reeds had verenigd. Daarenboven was het door mij gegeven antwoord in de Kamer, dat er geen aanleiding was om te veronderstellen, dat de heer Olie om zijn eigen mening schade in zijn carrière zou onder vinden, reden te meer om aan te nemen, dat de raad zonder vooroverleg met de Minister had gehandeld. M.i. mocht dan ook de heer Olie van mij niet veronderstellen, dat ik een dergelijke beslissing te zijnen aanzien zou nemen zonder hem zelf te horen of te doen horen, en het komt mij voor, dat het geen overdreven eis is, wanneer ik zulk een vertrouwen van een ambtenaar verwacht. Het doet mij genoegen, dat de geachte afgevaardigde de heer Hellema dit dus niet van mij veronderstelt, want ik meende ook t.a.v. hem deze eis te mogen stellen.

Wanneer nu mijn oordeel wordt gevraagd, of niet een voordracht tot ontslag kort na het uitbrengen van het verslag door de balanscommissie de indruk moest geven, of de door de balanscommissie geoefende kritiek aanleiding, althans mede aanleiding tot een voordracht tot eervol ontslag zou zijn, moet ik antwoorden, dat dit natuurlijk niet onmogelijk is en dat dit in eerste instantie misschien ook voor de hand ligt, doch zoals gezegd, zou bij nadere en normale informatie bij zijn hoogste chef hierover opheldering gemakkelijk zijn verkregen.

Dat vooral naar buiten thans deze indruk wordt gevestigd, is het gevolg van het feit, dat klaarblijkelijk de heer Olie deze voordracht tot ontslag naar buiten heeft menen te moeten brengen en dat door deze interpellatie het gehele land en het gehele volk hiermede is geconfronteerd. Wanneer dus naar buiten een verkeerde indruk is gevestigd en de schijn niet is vermeden, dat deze voordracht tot ontslag samenhang met de door de balanscommissie geoefende kritiek, geloof ik, dat de verantwoordelijkheid daarvoor komt voor rekening van de heer Olie en de geachte afgevaardigde de heer Hellema, die publikatie hebben gegeven aan het voornemen van de Pensioenraad. Het komt mij voor, dat het gevolg daarvan is, dat de gerezen moeilijkheden tussen de heer Olie en de Pensioenraad veel moeilijker tot een oplossing kunnen worden gebracht, indien daartoe de mogelijkheid aanwezig zou zijn, hetgeen ik thans niet kan beoordelen. Deze ontijdige publikatie heeft als het ware vanzelf een verscherping der verhoudingen meegebracht.

Inmiddels geef ik gaarne aan de Kamer de verzekering, dat ik na ontvangst van het aan de Pensioenraad gevraagde materiaal het voorgestelde ontslag eerst dan in overweging zal nemen, nadat een door de Minister-President en mij in te stellen kleine commissie van ervaren en wijze mannen, onafhankelijke mensen, na een gedegen onderzoek, mij daaromtrent zullen hebben gerapporteerd. De Kamer moge er begrip voor hebben, dat ik in dit stadium op de tussen de Pensioenraad en de heer Olie ontstane moeilijkheden niet nader inga, mede om te voorkomen, dat op één van de partijen een blaam zou worden geworpen, welke achteraf door het door de commissie, als hiervoor bedoeld, ingestelde onderzoek wellicht ongegrond zou blijken te zijn.

Ter voorkoming van misverstand moge ik wel het volgende stipuleren en daarbij kom ik op de opmerking van de geachte afgevaardigde de heer Hellema over de positie van de wiskundig adviseur. Hij heeft een meer onafhankelijke plaats voor de wiskundig adviseur bepleit, die nu ingevolge de organisatie ondergeschikt is aan de Pensioenraad en zelfs, naar ik meen, ook aan de secretaris van de Pensioenraad. De wiskundig adviseur wordt daardoor in zijn vrijheid van oordelen bij verschil van mening ernstig belemmerd. De moeilijkheid is natuurlijk, dat het onafhankelijk oordeel van een ambtenaar nooit zover mag gaan, dat hij door zijn bijzondere positie, i.c. die van wiskundig adviseur, die meer overeenstemt met die van een accountant, uiteindelijk het door zijn superieuren ingenomen standpunt niet zou volgen; wanneer hij meent dat als

Minister Struycken

ambtenaar niet te kunnen doen, staat hem dan maar één weg open, nl. ontslag te nemen. Ik wil inmiddels wel overwegen, in hoeverre de positie van de wiskundig adviseur in dit opzicht verandering behoeft.

Er is nog een andere kanttekening, die ik wil maken, en ik abstraheer dit beslist van de situatie, waarin de heer Olie zich in de commissie bevond. Wanneer een ambtenaar ambtshalve in een commissie komt, die kritiek moet uitoefenen op of een verslag zou moeten uitbrengen over de faits et gestes van een bepaald dienstvak, blijft de ambtelijke functie zodanig onverlet, dat men van hem als ambtenaar, hoe zelfstandig hij ook is, natuurlijk loyaliteit mag en moet verwachten en dat het hem b.v. toch wel kwalijk zou kunnen worden genomen, wanneer door het verzwijgen van b.v. faits d'excuse in het verslag een zodanig scherpe kritiek te voorschijn komt, dat als het ware ten onrechte een blaam op het betrokken dienstvak zou worden geworpen. Ik abstraheer dit beslist van de heer Olie, maar om de zaak zuiver te stellen, lijkt het mij, dat een ambtenaar in een commissie altijd aan de loyaliteit moet blijven vasthouden en dat, wanneer hij dit niet doet, dit hem toch als ambtenaar ook cuvel zou kunnen worden geduid.

De heer **Algra** (A.R.P.): Wanneer zij zo gebonden zijn, moet men hen niet in een commissie benoemen.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Neen, de hier bedoelde gebondenheid wil niet zeggen, dat een ambtenaar niet een eerlijk oordeel zal mogen geven over wat er in een bepaald dienstvak fout is, maar dat toch wel van hem kan worden verwacht, dat hij, wanneer daarvoor verontschuldigen zijn, ook deze als het ware aan de commissie mededeelt, zodat de commissie ook een geobjectieerd oordeel over de tekortkomingen kan geven en niet een ietwat eenzijdig beeld daarvan krijgt. Dat is de moeilijkheid, voor welke een ambtenaar in een dergelijke commissie kan komen te staan. Het is de vraag, of het juist is ambtenaren in zulke commissies te benoemen, maar dat is een andere kwestie, die hierbuiten staat. Als hij erin zit, heeft hij de verplichting ook als ambtenaar loyaal zijn inside information ten behoeve van de dienst naar voren te brengen zonder dat dit het objectieve oordeel behoeft te verminderen.

De heer **Hellema** (A.R.P.): Excellentie, mag ik U eens vragen...

De **Voorzitter**: De beraadslaging is nog niet geopend. De heer Minister geeft pas inlichtingen.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Ook de persconferentie is naar voren gebracht. Ik kan zeggen, dat deze conferentie geheel buiten mij om is gehouden en dat mijn Departement en ik daarvan eerst kennis hebben genomen uit de dagbladen. Ik heb ter zake de voorzitter in aanwezigheid van de secretaris-generaal op mijn Departement ontboden en hem onze ernstige ontstemming daarover tot uitdrukking gebracht. Ook daar was de heer **Koster** van mening, dat hij welbewust mij daarbuiten had gehouden om mij niet in een moeilijk parket te brengen.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Daar is hij beslist in geslaagd!!

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Anderzijds was de heer **Koster** van oordeel, dat het noodzakelijk was om enige misverstanden op te helderen, die dreigden op de goede naam van de Pensioenraad een zware smet te werpen.

De geachte afgevaardigde de heer **Hellema** heeft het debat van de vorige keer min of meer heropend. Ik geloof, dat dat niet de bedoeling van deze interpellatie is.

Maar ook ik heb toch wel de indruk gekregen, dat de wijze, waarop de vorige maal de geachte afgevaardigde de heer **Hellema** zijn kritiek heeft geformuleerd, bij het publiek als het ware de indruk heeft gevestigd, dat het bij de Pensioenraad administratief een chaos is. Eigenlijk heeft men ook zelfs de indruk gekregen — daarvan zijn talloze brieven en persberichten wel het bewijs —, dat de pensioenrechten gevaar lopen. Ik moet U zeggen, dat, hoezeer ook dus de balanscommissie op bepaalde feitelijke tekortkomingen heeft gewezen en mocht wijzen en de geachte afgevaardigde de heer **Hellema** nog eens herhaalt, dat bepaalde feitelijke gegevens in de administratie ontbraken, genoemde geachte afgevaardigde m.i. daarop een te eenzijdig licht heeft doen schijnen en de indruk heeft gewekt, dat de gegevens, die op de momenten, waarop zij dus werden gevraagd, ontbraken, van werkelijke betekenis zouden zijn voor het apparaat van de Pensioenraad zelf. Ik wil niet ontkennen, dat deze gegevens dus voor de actuariële balans van bijzondere betekenis zijn, maar wij moeten toch buiten twijfel stellen, dat de administratie van de Pensioenraad zodanig is, dat daar geen gevaar bestaat, dat als het ware de zaak in het ongerede is. Dat is helemaal niet het geval. Integendeel, het is een zeer goede administratie, zij het dat door bijzondere omstandigheden — ook daaraan heeft m.i. de geachte afgevaardigde de heer **Hellema** onvoldoende aandacht besteed —, zonder dat de Pensioenraad ter zake een verwijt kan worden gemaakt, het ontbreken van bepaalde gegevens, noodzakelijk voor het opstellen van de actuariële balans, samenhang met de nu eenmaal bestaande onmogelijkheid mutaties van lagere publiekrechtelijke lichamen, stichtingen van onderwijs, enz. tijdig aan de Pensioenraad ter kennis te brengen. Ik heb hier mede het oog op de onvoldoende vermelding — en de kleur, die het aldus heeft gekregen —, dat van de zijde van de Pensioenraad doorlopend pogingen in het werk zijn gesteld om deze gegevens wel ter beschikking te hebben en dat er uiteindelijk een Koninklijk besluit is afgekomen, waarvan men met grond verwachten mag, dat deze actuariële gegevens in de toekomst wel ter beschikking zijn.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Dat heeft ook vier jaar geduurd, Excellentie!

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Dat is niet aan de Pensioenraad te wijten. De indruk, die is gevestigd, niet in het debat, is eigenlijk, alsof de Pensioenraad daarvan de schuldige was.

Nu kan ik mij toch eigenlijk wel goed voorstellen, Mijnheer de Voorzitter, dat een ambtenaar als de heer **Koster**, die zijn leven lang een bijzonder gewaardeerd ambtenaar is geweest en op bijzonder bekwame wijze zijn werk heeft gedaan, wanneer er op het einde van zijn carrière als het ware — ik wil nog niet eens zeggen: door de vorm van de kritiek — de indruk wordt gevestigd, alsof hij in de leiding van de Pensioenraad volkomen zou hebben gefaald, want ik laat nu buiten beschouwing, of het terecht of ten onrechte is, maar die indruk is gevestigd. Ik kan mij voorstellen, dat een dergelijke figuur tot in het diepste van zijn wezen is geraakt en zich daartegen wil verweren. Hoezeer ik ook mijn ontstemming heb betuigd met het feit, dat de heer **Koster** een persconferentie ging houden en over mijn hoofd heen met de Kamer ging debatteren en hoe onjuist ik dat ook vind, wanneer hij het mij had gevraagd, tevoren overleg met mij had gepleegd, zou ik hem de raad hebben gegeven, wel een persconferentie te houden om de pers eens mededeling te doen, los van het debat in de Kamer, over de werkzaamheden van de Pensioenraad en de inrichting van de administratie. Dan zouden vanzelf nog enkele netelige vragen door de pers zijn gesteld, waarna zou zijn gebleken, dat de atmosfeer, de administratie van de Pensioenraad er wel degelijk een is, waarop men kan vertrouwen en op grond waarvan de burger kan vertrouwen, dat hij zijn pensioenrechten tijdig krijgt uitbetaald.

Minister Struycken

Ik heb er dus begrip voor, dat de heer Koster, werkelijk diep geraakt door de indruk, die over hem en zijn apparaat en werk naar buiten werd gevestigd, de behoefte heeft gevoeld zich tot het publiek te wenden om een naar zijn gevoelen bestaande verkeerde indruk weg te nemen.

Thans komende tot de beantwoording van de vragen van de geachte interpellant, zou ik de eerste vraag, luidende:

„Was de Minister bekend met het feit, dat de Pensioenraad voornemens was aan de heer Olie mede te delen, dat hij voor eervol ontslag ingevolge art. 99 van het Algemeen Rijksambtenaren Reglement zou worden voorgedragen?“,

ontkennend moeten beantwoorden.

Wat betreft de tweede vraag, luidende:

„Is de Minister niet van oordeel, dat de op maandag 21 april 1958 aan de heer Olie door de Voorzitter van de Pensioenraad in het bijzijn van de heren Staal, Van Houte en Van de Poel verstrekte mededeling, dat hij zou worden voorgedragen voor eervol ontslag ingevolge art. 99 van het Algemeen Rijksambtenaren Reglement en dat de gronden hem door de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie zouden worden medegedeeld, de indruk moest vestigen, dat de Minister zich reeds met dit ontslag had verenigd?“,

meen ik hiervóór reeds te hebben aangetoond, dat, al mocht de heer Olie de in de vraag bedoelde indruk ook hebben ontvangen, van hem als hoofdamtenaar verwacht had mogen worden, dat hij zich bij nadere overweging van de juiste situatie rekenschap had gegeven en zich tot mij had gewend.

De derde vraag luidt:

„Zo ja, acht de Minister het niet afkeurenswaardig, dat deze indruk werd gevestigd?“,

Ik acht het inderdaad te betreuren, dat deze indruk blijkbaar toch werd gevestigd, maar meen, dat ter zake niet uitsluitend de Pensioenraad de schuld draagt, maar dat de indruk, voor zover die naar buiten is gekomen, voor een groot deel dus ook de schuld is van de betrokkene interpellant.

De vierde vraag luidt:

„Acht de Minister het niet van weinig tact getuigen, dat de Pensioenraad ondanks het door Zijne Excellentie bij de behandeling van de begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds ingenomen standpunt, zonder nader overleg met de Minister aan de heer Olie mededeelde, dat hij voor eervol ontslag zou worden voorgedragen?“,

Ik heb er begrip voor, dat de Pensioenraad, nu dit college meende mij een voorstel te moeten doen om de heer Olie met toepassing van artikel 99 van het A.R.A.R. voor eervol ontslag voor te dragen, het uit een oogpunt van behoorlijkheid noodzakelijk heeft geacht de heer Olie terstond van de ondernomen démarche in kennis te stellen, maar, zoals gezegd, de Pensioenraad had onder de gegeven omstandigheden beter gedaan eerst met mij overleg te plegen.

De vijfde vraag luidt:

„Is de Minister niet van oordeel, dat weliswaar de wiskundig adviseur als ambtenaar ondergeschikt is aan de Pensioenraad, maar dat deze in zijn hoedanigheid van lid van de Balanscommissie een opdracht van de Minister vervulde en dus in die functie niet ondergeschikt was aan de Pensioenraad?“,

Ten aanzien van deze vraag moge ik vooropstellen, dat de wetgever de Balanscommissie ongetwijfeld heeft bedoeld als een zelfstandig oordelend orgaan. Dit vereist van de leden van deze commissie, dat zij zo zelfstandig mogelijk hun mening vormen en rapporteren. Niet juist is het ten aanzien van een lid van

Minister Struycken e. a.

de Balanscommissie te spreken van ondergeschiktheid aan de Pensioenraad, noch van ondergeschiktheid aan de Minister.

Overigens moge ik hier verwijzen naar de kanttekening, die ik te dezer zake reeds gemaakt heb, dat ik toch bepaalde spanningsmomenten voor een ambtenaar aanwezig vind.

De zesde vraag luidt:

„Is de Minister niet van oordeel, dat nu de wiskundig adviseur met instemming van de Pensioenraad tot lid van de Balanscommissie werd benoemd, een voordracht tot ontslag, kort na het uitbrengen van het rapport dezer commissie, onvermijdelijk de indruk zou vestigen, dat de door de Balanscommissie uitgeoefende kritiek aanleiding, althans mede aanleiding, tot de voordracht voor eervol ontslag zou zijn?“,

De mogelijkheid, dat de in deze vraag bedoelde indruk zou ontstaan, acht ook ik niet uitgesloten, maar mede uit dien hoofde had het aanbeveling verdiend, dat de geachte interpellant, alvorens deze zaak in de openbaarheid te brengen, hetzij zelf zich rechtstreeks tot mij had gewend, hetzij de heer Olie in overweging had gegeven zich met mij in verbinding te stellen.

De zevende vraag luidt:

„Is de Minister niet van oordeel, dat deze schijn in ieder geval behoort te worden vermeden?“,

Ik heb reeds uiteengezet, welke stappen mijnerzijds zijn en zullen worden ondernomen om te bevorderen, dat aan de heer Olie recht zal worden gedaan en dat de opgewekte schijn in de eerste plaats aan de heer Olie en de interpellant moet worden toegerekend.

De Voorzitter: Namens de Kamer dank ik de heer Minister voor de tot dusverre verstrekte inlichtingen. Ik ben natuurlijk bereid, indien daaraan behoefte bestaat, de beraadslaging over deze inlichtingen te openen.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer Hellema (A.R.P.): Ik moet beginnen met te constateren, dat, hoewel ik dankbaar ben voor de antwoorden, die de Minister gegeven heeft en waaruit duidelijk is gebleken, dat de Minister van het aangekondigde ontslag onkundig was, toch het antwoord van de Minister mij zeer heeft teleurgesteld.

In de allereerste plaats is mij als interpellant het verwijt gemaakt, dat ik de weg van de interpellatie heb gekozen en niet die van een gesprek met de Minister en dat ik de heer Olie niet heb geadviseerd om aan deze zaak geen ruchtbaarheid te geven, maar die binnenskamers met de Minister op te nemen.

Mijnheer de Voorzitter! Naar mijn mening is een zaak hoorlijk en juist, of zij is het niet; de mate van publicatie is dan het tweede punt. Mijn oordeel is, dat het optreden van de voorzitter van de Pensioenraad een publieke behandeling wenselijk maakte, mede in verband met de persconferentie, die hij hield. Op een vraag, die hem door een persvertegenwoordiger werd gesteld, nl. of hij het niet zeer ongebruikelijk achtte, dat een hoofdamtenaar zonder daarin zijn Minister te kennen een persconferentie hield, antwoordde deze, dat het hem helemaal niets kon schelen, omdat hij over enkele maanden toch met pensioen ging, hetgeen blijk geeft van een bijzondere mentaliteit bij een hoofdamtenaar. Wanneer dan bovendien een ontslag aan de heer Olie wordt aangekondigd, terwijl de Minister zich zelfs van de mogelijkheid van schade in de carrière van de betrokkene zeer duidelijk had gedistantieerd, zijn dit punten, die in het openbaar moeten worden behandeld. Ik ben niet bereid om een dergelijk onjuist optreden van de zijde van de Pensioenraad in de binnenkamer van de Minister te houden. De Minister heeft er zijn verbazing over uitgesproken, dat de heer Olie, nadat hem was medegedeeld, dat hij voor eervol ontslag zou worden voorgedragen, zich niet tot hem heeft gewend. Ik begrijp dit niet. Aan de heer Olie

Hellema

wordt medegedeeld, dat hij voor eervol ontslag zal worden voorgedragen en de Minister hem de gronden zal mededelen. Nu is natuurlijk duidelijk, dat, wanneer de verhouding tussen partijen zo is, dat zij leidt tot een voordracht tot eervol ontslag, men niet mag verwachten, dat de heer Olie met de rust van een gedesinteresseerde derde een dergelijke mededeling in ontvangst neemt. Nu vraag ik, of iemand, die een dergelijke mededeling krijgt, hieruit iets anders kan opmaken dan dat de Minister zich reeds met dit ontslag heeft verenigd. Want hoe kan anders worden medegedeeld, dat de Minister hem de gronden zal mededelen? Moet de heer Olie dan naar de Minister toegaan en zeggen: Excellentie, mij is medegedeeld. . . .

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even interrumperen? Er wordt niet gezegd, dat het voorstel van de Pensioenraad de gronden van het ontslag bevat, maar de gronden, die de Pensioenraad tot het voorstel aan de Minister hebben geleid.

De heer **Hellema** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Nu komen wij natuurlijk op feitelijkheden, waarover ik niet kan oordelen, doordat ik er niet bij geweest ben. Maar mij is medegedeeld, dat de gronden van dit ontslag zouden worden medegedeeld door de Minister, en in die zin is ook de interpellatieaanvraag geformuleerd.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Dat is onzin!

De **Voorzitter**: De heer Minister krijgt straks natuurlijk gelegenheid te antwoorden.

De heer **Hellema** (A.R.P.): Dat het onzin is, ben ik van harte met de Minister eens, maar het is alleen de vraag, of desondanks die onzin heeft plaatsgevonden.

Ik vraag dus: als de heer Olie die mededeling krijgt, moet hij dan naar de Minister gaan en zeggen: mij is medegedeeld, dat het vonnis reeds is geveld, maar mag ik nu de gronden daarvoor van U horen? Of wacht men onder die omstandigheden af?

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in eerste instantie verklaard, dat ik bij nadere overweeging het ondenkbaar heb geacht, dat de Minister zich inderdaad achter dit ontslag gesteld had, maar toch moet ik U zeggen, dat de aanvankelijke mededeling, die mij bereikte, mij heeft doen twifelen en dat ik pas na rustige overweeging tot de conclusie ben gekomen: dit is toch een onmogelijkheid! Dit doet geen enkele Minister en laat ik dus voorzichtig zijn met de formulering van mijn interpellatieaanvraag!

Ik heb zeer welbewust een interpellatie aangevraagd, omdat ik weliswaar de overtuiging kon hebben, dat de Minister er niet achter stond, maar er toch niet zeker van was, omdat ik niet kon verwachten, dat de voorzitter van de Pensioenraad een dergelijke mededeling doet zonder enig overleg met de Minister. Het was duidelijk, dat ik onder die omstandigheden met de grootst mogelijke spoed deze interpellatie moest aanvragen om te voorkomen, dat de Kamer voor een fait accompli zou worden gesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet U zeggen, dat mij in de tweede plaats zeer is tegengevallen, dat, hoewel de Minister ons heeft medegedeeld, dat er bij hem ernstige ontstemming heeft bestaan over het feit, dat zonder vooroverleg met hem de mededeling van de ontslagvoordracht is gedaan, de Minister heeft verklaard toch zoveel begrip te kunnen opbrengen voor de positie van de Pensioenraad, want hierdoor komt die ontstemming voor mij wel in een zeer bijzonder licht te staan. Als ik tegen iemand zeg: ik ben ontstemd over wat U gedaan heeft, maar ik heb er wel begrip voor, dan is dit wel een vreemd soort ontstemming.

Mijnheer de Voorzitter! Het is nu zo, dat de verwijten zich geheel tegen mij keren. Ik neem aan, dat de andere heren, die over deze materie hebben gesproken, een deel van die verantwoordelijkheid op zich nemen.

Er wordt ons dan verweten, dat wij in den lande de indruk zouden hebben gevestigd, dat het bij de Pensioenraad, administratief gezien, een zodanige chaos is, dat eigenlijk ook de pensioengerechtigden zich ongerust moeten maken over de uitbetaling van de pensioenen.

Mijnheer de Voorzitter! Een begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds is niet een zaak voor het grote publiek, maar betekent dit nu, dat, wanneer wij hier over een dergelijke materie spreken, wij ons dan niet mogen baseren op een rapport van de Balanscommissie en aan de hand van dit rapport van de Balanscommissie de feiten mogen constateren, die daarin zijn vastgelegd? Moet men dan zeggen: ik spreek hier maar niet over, want het mocht eens een misverstand in het land wekken? Ik mag toch aannemen, dat degenen, die zich voor deze materie interesseren, zoveel gezond verstand hebben, dat zij begrijpen, dat er verschil is tussen gegevens, die nodig zijn voor het samenstellen van de balans, en gegevens, die nodig zijn voor het uitbetalen van de pensioenen. Voor het overige moet ik zeggen, dat er een valse gerustheid in den lande is, dat al deze gegevens er eigenlijk niets toe doen, omdat die pensioenen toch wel zullen worden uitbetaald. Dat heb ik de vorige maal uiteengezet en daarbij blijf ik. Men kan van regeringszijde moeilijk over een kwestie van 6 of 7 miljoen de kabinetskwestie gaan stellen en het anderzijds doen voorkomen, alsof een tekort in het pensioenfonds van 4 tot 6 miljard iets is, waarover men zich geen zorgen behoeft te maken, alsof het in alle opzichten gegarandeerd is, dat de pensioenen altijd zullen worden uitbetaald.

Thans het derde punt. Ook hier heeft de Minister weliswaar afkeuring te kennen gegeven over de persconferentie, die gehouden is, maar hij heeft er onmiddellijk aan toegevoegd, dat, wanneer hem tevoren was gevraagd, of deze persconferentie mocht worden gehouden, hij er begrip voor zou hebben gehad, dat de heer Koster behoefte had zich tot het publiek te wenden en dat hij hem zou hebben aangeraden de verkeerde indruk, welke in de Kamer was gewekt, weg te nemen door een persconferentie te houden. Ik zal zeer voorzichtig zijn in mijn beoordeling van deze mededeling van de Minister. Ik heb mij er bijzonder over verbaasd. Ik meen, dat, wanneer wij hier als kamerleden onjuiste mededelingen doen en een onjuiste indruk wekken, wij tegenover ons een Minister hebben, die ons attent zal maken en de zaak kan verdedigen. Het is mij onbekend, dat het nieuwste standpunt van het Kabinet is, dat in dat geval hoofdamttenaren gelegenheid krijgen de tekortkomingen van hun superieuren aan te vullen.

Ik wil eraan toevoegen, dat juist die persconferentie van de heer Koster aanleiding is geweest tot het misverstand. Van tweeën één: of de heer Koster heeft het debat, dat in deze Kamer is gevoerd, niet begrepen, of hij heeft bewust een onjuiste indruk bij de pers gevestigd. Ik zeg dit scherp, maar „tertium non datur”. Als de heer Koster duidelijk had gemaakt, dat het uitsluitend ging om balansgegevens, zou nooit de indruk bij de pers en ook niet in het land zijn gevestigd, dat er een chaos was, die de regelmatige uitbetaling van de pensioenen in gevaar zou brengen. Dit is geen moment beweerd, door niemand. Als de heer Koster in die persconferentie gaat spreken over het verblijdende feit, dat de pensioenen juist zo keurig snel worden uitbetaald, wekt hij het misverstand en niet de leden, die in de Kamer hebben gesproken over totaal andere gegevens.

Wat nu de beantwoording van de opeenvolgende vragen betreft, kan ik kort zijn. Ook hier is eigenlijk de hoofddruk, dat degenen, die fouten hebben gemaakt, de heren Olie en Hellema zijn; als die zo verstandig waren geweest zich stil te houden, was er niets aan de hand geweest. Ik vind dit een zonderling standpunt. Ik moet zeggen, dat ik had verwacht, dat deze interpellatie snel zou verlopen en dat de Minister zich met de

Hellema

vragen in het algemeen zou hebben verenigd, meer speciaal, dat inderdaad naar buiten slechts de indruk zou kunnen worden gevestigd, dat de heer Olie ten onrechte, omdat hij zich kritiek heeft veroorloofd, voor ontslag is voorgedragen. Tot mijn leedwezen is de Minister er met geen woord op ingegaan, dat ik heb geconstateerd, dat de heer Koster in de persconferentie nadrukkelijk heeft gezegd, dat de heer Olie met instemming van de Pensioenraad in de Balanscommissie is benoemd en dat dus het feit, dat hij na het uitbrengen van het rapport door de Balanscommissie voor ontslag werd voorgedragen, onvermijdelijk de indruk wekt, dat er verband tussen die twee dingen is.

Nu heeft de Minister ook weer een tweeslachtig betoog gehouden over de positie van de heer Olie in de Balanscommissie.

De Minister moest natuurlijk wel toegeven, dat een lid van de Balanscommissie in die functie niet ondergeschikt is aan de Pensioenraad. Maar, zegt de Minister nu, men mag in ieder geval verwachten, dat een ambtenaar, die in de Balanscommissie wordt benoemd, een zekere loyaliteit zal opbrengen en in ieder geval de faits d'excuse naar voren zal brengen. Mijn eerste vraag is: staat vast, dat dit niet is gebeurd?

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Ik heb het losgemaakt van dit geval. Ik heb in het algemeen gezegd: „Wanneer een ambtenaar in een dergelijke situatie is . . .”.

De heer **Hellema** (A.R.P.): Ik ben dankbaar voor deze interruptie, Mijnheer de Voorzitter! Bij mij was de indruk gevestigd, dat de Minister ervan uitging, dat dit niet zou zijn gebeurd. In ieder geval heeft een van de andere leden van deze Kamer er bij interruptie al op gewezen, dat, als men aan een ambtenaar, lid van de Balanscommissie, andere eisen stelt dan aan een niet-ambtenaar, lid van de Balanscommissie, het onjuist is een ambtenaar in de Balanscommissie te benoemen, want de leden van de Balanscommissie behoren hun taak zonder aanzien des persoons te verrichten, al moeten zij natuurlijk loyaal zijn. Het is op zich zelf beschouwd al een onvriendelijke veronderstelling, dat een Balanscommissie haar taak niet op loyale wijze zou verrichten. In ieder geval behoort elke ambtelijke hiërarchie buiten beschouwing te worden gelaten.

Mijnheer de Voorzitter! Er is ons medegedeeld, dat er een commissie zou worden ingesteld, die de positie van de heer Olie zou beoordelen. Daartegen kan de Kamer natuurlijk geen enkel bezwaar maken.

Theoretisch is denkbaar, dat de heer Olie, ondanks zijn bekwaamheden, waarvan hij blijkt heeft gegeven, niet als ambtenaar kan worden gehandhaafd. Ik zou er toch met alle klem bij de Minister op willen aandringen, ervoor te zorgen, dat er in deze commissie mensen komen, die ook actuariële deskundig zijn. Het is natuurlijk zeer wel mogelijk, dat er een zekere spanning ontstaat door wederzijds wanbegrip. Onder die omstandigheden is het van het allergeenste belang, dat er deskundigen in die commissie zitten, die de zakelijke problemen, waarover het gaat, kunnen beoordelen en die dus ook begrip kunnen hebben voor de minder juiste opvattingen, die misschien aan de zijde van de Pensioenraad hebben bestaan.

Mag ik in dit opzicht één voorbeeld noemen? De Pensioenraad heeft de drie heren actuarissen, die in de Balanscommissie zaten, uitgenodigd om ter zake met de Pensioenraad overleg te plegen. Daartegen is, voor zover mij bekend, door de commissie bezwaar gemaakt. Dit is niet een kwestie van onwelwillendheid, maar uitsluitend een kwestie van het nakomen van de regels, die het Actuariële Genootschap heeft gesteld. Een van die regels is, dat, wanneer een actuariële opdracht wordt verstrekt, alleen rapport wordt uitgebracht aan de opdrachtgever en dat alleen met diens toestemming inlichtingen aan derden kunnen worden gegeven. Ik vind het een typerend voorbeeld, hoe een feit, waar op zich zelf geen enkele discriminatie ten opzichte van de Pensioenraad in steekt, door mensen, die hiermede niet op de hoogte zijn, uitgelegd kan worden als een persoonlijke onwelwillendheid.

Hellema e. a.

Ik vraag dus aan de Minister met alle klem om bij het benoemen van de leden van deze commissie de grootst mogelijke zorg in acht te nemen, zodat in ieder geval alle zekerheid bestaat, dat in de commissie niet alleen de ambtelijke zijde, maar ook de menselijke, de actuariële, de specifiek deskundige zijde naar voren kan komen en wij inderdaad een all round beoordeling van deze zaak krijgen.

De Voorzitter: Enkele leden hebben het verlangen te kennen gegeven, aan de beraadslaging deel te nemen. Ik mag er de Kamer, wellicht ten overvloede, aan herinneren, dat alleen het onderwerp van de interpellatie aan de orde is. Ik verzoek dus de leden — de Minister heeft dit, zij het met enige schroom, al gedaan en ook de heer interpellant heeft dat gedaan — zo min mogelijk te treden in iets, dat lijkt op een herhaling van het debat over de begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Mijnheer de President! Ik zou als motto boven mijn interventie bij deze interpellatie kunnen plaatsen: Artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement hangt als een zwaard van Damocles boven het hoofd van elke ambtenaar. Ik heb dit beeld ruim twee jaar geleden ook gebruikt bij het ontslag, dat aan de heer Bonnerman zou worden gegeven. Ik zie artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement als een zeer bijzonder, uiterste middel om een ambtenaar uit de dienst te verwijderen. Vandaar, dat een dergelijke voordracht ook met bijzondere waarborgen is omgeven.

Wanneer wij dus vernemen, dat er opnieuw een poging wordt gedaan een ambtenaar op grond van artikel 99 uit de dienst te ontslaan, dan wil het mij voorkomen, dat het volkomen terecht is, dat men in het Parlement daarover ophelderingen vraagt. Ik ben de geachte afgevaardigde de heer Hellema dus zeer dankbaar, dat hij de wetenschap, die hij had, heeft aangegrepen om nu ook het ontslag, dat aan de heer Olie in uitzicht werd gesteld, als onderwerp van bespreking hier ter sprake te brengen.

Ik geloof, dat het van de zijde van de Minister niet juist is, de verantwoordelijkheid voor eventuele gevolgen terug te kaatsen naar de heer Olie en de heer Hellema. Ik meen, dat het beter was geweest, de grondzaak liever te zoeken in de weg, die gevolgd is bij het voorbereiden van een ontslag op grond van artikel 99.

Nu heeft de Minister daarover een onderhoud met de voorzitter van de Pensioenraad gehad, die daarin in de eerste plaats de eigen verantwoordelijkheid van de Pensioenraad naar voren heeft gebracht en die in de tweede plaats heeft medegedeeld, dat hij het behoorlijk had gevonden om de heer Olie daarvan mededeling te doen. Ik vraag mij toch af, of in verband met de waarborgen, die artikel 99 in deze uitzonderlijke gevallen geeft, niet een heel andere weg had moeten zijn ingeslagen.

U weet, Mijnheer de President, dat artikel 99 zegt, dat de voordracht voor ontslag moet uitgaan van de Minister-President. Het lijkt mij dus wel een heel ongelukkige formulering van de voorzitter van de Pensioenraad te zijn geweest, dat een voordracht om de heer Olie op grond van artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement te ontslaan door de Pensioenraad, aan de Minister van Binnenlandse Zaken zou worden gedaan, want in feite wil dit zeggen, dat de voordracht uitging van de Pensioenraad. Het wil mij voorkomen, dat, indien er voor de Pensioenraad gronden waren te bevorderen, dat de heer Olie zou worden ontslagen, de voorzitter van de Pensioenraad eerst eens met de Minister van Binnenlandse Zaken een zeer persoonlijk onderhoud had moeten hebben. Een dergelijk persoonlijk onderhoud ligt veel meer in de reden dan de persoonlijke interventie, die de Minister in plaats van deze interpretatie van de heer Hellema heeft gevraagd, want hier gaat het om het belang van een ambtenaar, die volkomen het recht heeft, dat de waarborg, die aan de uitzonderingsmogelijkheid van artikel 99 is verbonden, tot zijn recht komt. Dit betekent, dat de voordracht zelfs niet van de Minister van Binnen-

Molenaar

landse Zaken uitgaat, van wie de voordracht tot benoeming uitgaat, maar van de Minister-President.

Nu is in het bijzonder in het geval-Bonnerman gebleken, dat de Minister-President in zodanig geval een moeilijke positie inneemt. Ik ben dus van mening, dat, als de Minister in deze zaak vooraf was gepolst en voorlopig op de hoogte was gebracht van de wens van de Pensioenraad, het op zijn weg had gelegen, in de geest van het genoemde artikel ook eens met de Minister-President te gaan praten. Nu is het toch wel bijzonder vreemd — ik zou haast zeggen: ik vind het iets ongehoords —, dat hier de Pensioenraad de mededeling — nog afgezien van de formulering — aan de heer Olie heeft gedaan en daaraan een zinsnede heeft toegevoegd over de gronden, waarop de voordracht tot ontslag berustte, zonder dat de Minister hiervan iets wist.

Nu pleit de Minister zich voor een deel van mijn critiek vrij door te zeggen: bedoeld werden de gronden van de Pensioenraad; deze zouden door mij aan de heer Olie worden medege-deeld. Maar had het dan, toen bekend werd, dat dit misverstand bestond en taalkundig naar mijn mening volkomen voor de hand lag, niet op de weg van de Minister gelegen dit misverstand uit de weg te ruimen? Zelfs in zijn beantwoording van de interpellant heeft de Minister op de onjuistheid van deze toch voor de hand liggende conclusie niet gewezen.

Ik zou een behandeling, door mij bepleit, wenselijker hebben geacht omdat hier voor de tweede keer blijkt hoe het zwaard van Damocles, dat boven het hoofd van iedere ambtenaar hangt, thans op de heer Olie dreigt neer te komen. In het geval-Bonnerman verging het deze aldus, dat hem door de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening buitengewoon verlof werd verleend, maar dat buitengewoon verlof was de voorloper van het ontslag. Toen de heer Drees door mij om inlichtingen werd gevraagd, antwoordde hij alsof het de gewoonste zaak van de wereld was: ja, de voordracht tot het doen van een voorstel aan de Kroon was bij mij in oktober 1955 nog niet ingekomen; het ging alleen om het buitengewoon verlof, dat hem door de heer Mansholt werd verleend. Daarmede was intussen de zaak beslist; op dat ogenblik was het buitengewoon moeilijk om terug te gaan. Iets soortgelijks speur ik nu ook in dit geval. Er is in dit debat gezegd: het zal buitengewoon moeilijk zijn een uitweg uit de situatie, die geschapen is, te vinden. Die situatie zou echter precies dezelfde zijn geweest, wanneer geen publikatie had plaatsgehad. Het was de incompatibiliteit tussen de Pensioenraad en de heer Olie, die aanleiding heeft gegeven tot deze stap, onverschillig of het voornemen tot ontslag werd gepubliceerd of niet.

Mijn bezwaar is, dat de Pensioenraad en met name de voorzitter niet heeft aangevoeld, dat de waarborg van artikel 99 de meest omzichtige polsing van de Ministers en de meest zorgvuldige voorbereiding van een dergelijke maatregel eist. Het is op dit punt, dat ik met de door de Pensioenraad gevolgde weg niet zeer ben ingenomen. Nu is door U terecht opgemerkt: de toestand van de administratie bij de Pensioenraad is hier ten onrechte vandaag ter sprake gebracht. Nu is in dit verband opnieuw gesproken over de chaos, die bij de Pensioenraad zou bestaan. Daarover wil ik niet spreken, maar ik wil toch wel zeggen, dat het beeld, dat wij van het gehele beleid hebben gekregen, buitengewoon onbehaaglijk is. Nu kan ik met de Minister wel meevoelen, als Zijne Excellentie zegt, dat men toch moet kunnen begrijpen, dat de geleverde kritiek op de inrichting van de administratie op de wijze als geuit is, de voorzitter van de Pensioenraad, die vele jaren zijn functie met toewijding heeft vervuld, bijzonder heeft getroffen en hem ertoe gebracht heeft in de persconferentie de uitingen te doen, die hij heeft gedaan. Ik ben bereid zover mogelijk in dit menselijke gevoelen met de Minister mede te gaan, maar men moet anderzijds toch niet vergeten, dat daarnaast juist wat het ontslag betreft — die twee dingen houd ik duidelijk uit elkaar — toch bijzonder grote fouten zijn gemaakt. Het feit, dat de Minister niet op de hoogte is gebracht van de inhoud van wat de pers werd medege-deeld en dat Zijne Excellentie in het houden van de persconferentie

niet is gekend. Evenmin is Zijne Excellentie in het doen van een voordracht tot het geven van ontslag door de Pensioenraad gekend. Ik voeg daaraan toe, dat de leden van de Kamer, die een afschrift hebben laten vragen van het perscommuniqué via de griffie, van de voorzitter van de Pensioenraad moesten vernemen, dat hij geweigerd heeft aan het verzoek te voldoen. Het feit nu, dat de Minister zelfs geen mededeling heeft gekregen van de persconferentie van de plannen betreffende de voordracht tot ontslag, geeft, los van de zakelijke kritiek op de inrichting en op de gang van zaken bij de Pensioenraad, een zodanig blijk van verkeerd begrip van de verhoudingen, dat ik meen goed te doen daaraan duidelijk uiting te geven.

Mijnheer de President! Nu kom ik tot een ander aspect van de zaak, dat naar mijn mening voor de toekomst het meest belangrijke is. Dat is de positie van, niet de heer Olie, maar van de wiskundig adviseur van de Pensioenraad. De Minister heeft zo juist protest aangetekend tegen de formulering in de vijfde vraag van de geachte afgevaardigde de heer Hellema, dat de wiskundige adviseur als ambtenaar ondergeschikt is aan de Pensioenraad. Als men echter het desbetreffende artikel opslaat, dan is het duidelijk, dat, anders dan men het wil doen voorkomen, hij dit wél is. Immers, artikel 13 zegt:

„Onder de Pensioenraad zijn ambtenaren, onder wie de wiskundige adviseur, werkzaam.”.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Ik bedoelde: als lid van de Balanscommissie was hij niet ondergeschikt.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Inderdaad, dan gaat dus het verband, dat ik leg tussen de opmerking van de Minister en de opmerking, die ik wilde maken, niet op. Ik wil er echter op wijzen, dat ik het volkomen onjuist vind, dat de wiskundige adviseur, van welk fonds ook, ondergeschikt is aan het bestuur van dat fonds. De heer Hellema heeft gewezen op de positie van een extern accountant van een onderneming, maar ik geloof, dat ik beter doe met naar een meer overeenkomstig voorbeeld uit de publiekrechtelijke sector te verwijzen. Toen ik lid was van de Raad van Toezicht van de Rijksverzekeringsbank, was de wiskundige adviseur benoemd door de Kroon, evenals de bestuursleden van de Rijksverzekeringsbank door de Kroon waren benoemd, maar hij was adviseur van de Minister van Sociale Zaken en toegevoegd aan de Rijksverzekeringsbank. De geachte afgevaardigde de heer Van Bruggen zal zich nog wel herinneren, dat die wiskundige adviseur, de heer Lindtner, zich die vrijheid ook altijd ten volle heeft voorbehouden. Bij het Algemeen Mijnerwerkerspensioenfonds is de positie ook zo. Men komt echter in moeilijkheden, wanneer de wiskundige adviseur ondergeschikt is aan de leden van de Pensioenraad. Immers, dit speelt niet alleen, wanneer hij lid wordt van een zelfstandige commissie, dit speelt ook bij de inrichting van zijn dagelijks werk op de Pensioenraad. Ik wil over beide posities iets zeggen.

De Minister heeft de onafhankelijkheid van zo'n lid van de commissie, de Balanscommissie, duidelijk vooropgesteld. Hij is onafhankelijk, maar, zegt Zijne Excellentie, niet zozeer, dat hij de door zijn superieuren gegeven opdrachten niet zou dienen op te volgen. Daar heeft men nu juist de moeilijke positie, waarin de wet een dergelijke functionaris brengt. De Minister heeft eraan toegevoegd: hij is natuurlijk loyaliter ook verplicht, een zo objectief mogelijke voorlichting in de Balanscommissie te geven omtrent alles, wat in de administratie van de Pensioenraad aanwezig is. Ik heb tevergeefs gepoogd te interrumperen, maar ik vraag het dan nu: is de Minister van oordeel, dat de heer Olie dat niet heeft gedaan? Als dit niet het geval is, is er voor de opvatting van de Minister ten aanzien van het loyaal optreden van de ambtenaar-wiskundig adviseur in de Balanscommissie naar mijn mening geen grondslag.

Molenaar e. a.

Het algemeen aspect is, dat de functionaris, die actuaaris is, de vrijheid moet hebben ten aanzien van de gehele administratie, het verzamelen van gegevens en het opmaken van statistieken zijn eigen weg te volgen, omdat hij degene is, die ten slotte naar mijn inzicht de hoofdverantwoordelijkheid voor het opmaken van de balans van het Pensioenfonds draagt. Ik weet, dat de wet zegt, dat een commissie kan worden benoemd, maar het is op zich zelf bijzonder dwaas, dat een wiskundig adviseur niet zelf de balans van het Pensioenfonds opstelt. Wanneer men een wiskundig adviseur de volledige verantwoordelijkheid wil laten voor zijn werk, moet hij de grootst mogelijke zelfstandigheid hebben om de gegevens te verzamelen, die hij nodig heeft, die te rubriceren en statistieken op te maken. Dit kan niet wachten tot de Balanscommissie of hij zelf de balans moet opmaken; dit is een werk, dat permanent moet gebeuren. Dit loopt allemaal goed, als er een goede verhouding is tussen de Pensioenraad en de functionaris in kwestie, maar van het ogenblik af, dat er moeilijkheden komen, ligt het voor de hand, dat de positie van de actuaaris aanleiding geeft tot moeilijkheden. De positie van de wiskundig adviseur moet naar mijn mening zulke moeilijkheden juist voorkomen. Ik moge de Minister zeer nadrukkelijk vragen om, wanneer de commissie, waarvan hij sprak, in het algemeen de positie van de wiskundig adviseur van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds in ogenschouw neemt, ook te laten nagaan, hoe op het ogenblik met name bij de Sociale Verzekeringsbank de positie van de wiskundig adviseur is en of ook mijn mededelingen over het Algemeen Mijnwerkersfonds juist zijn, omdat de onafhankelijkheid van deze functionaris voor de vervulling van zijn verantwoordelijke taak voor mij de hoofdzaak is.

Mijnheer de President! Ik zal het bij deze zeer algemene opmerkingen laten. Ik hoop, dat de Minister een weg zal kunnen vinden om te voorkomen, dat de weinig zorgvuldige procedure, die van de zijde van de Pensioenraad is gevolgd, tot onherstelbare gevolgen leidt. Dan zal althans het aspect van de zaak, dat ik in verband met het ontslag van de heer Bonnerman naar voren heb gebracht, een minder ernstig karakter vertonen.

Ik hoop ook, dat de weinig zorgvuldige wijze, waarop men in dit geval met artikel 99 Rijksambtenarenreglement heeft rekening gehouden, de grootste aandacht van de Minister zal hebben. Want ik herhaal: het is voor de ambtenaar en vooral voor de hogere ambtenaar een schrikbeeld, dat hem bij incompatibiliteit van humeuren en bij een verschil van mening van zakelijke aard te allen tijde de mogelijkheid van artikel 99, het ontslag op voordracht van de Minister-President door de Kroon, boven het hoofd hangt. Ik meen, dat daarom op de meest nauwgezette wijze door de verantwoordelijke Ministers moet worden voorkomen, dat de rechtspositie van de ambtenaar met voeten wordt getreden en dat de waarborg, die artikel 99 geeft, nl. de beslissing van de Minister-President, tot een schijnvertoning wordt, omdat vooraf wegen zijn gevolgd, die een terug niet meer mogelijk maken, waardoor de positie van de ambtenaar op de ernstigste wijze wordt geschaad en — laat ik het duidelijk zeggen — een zeer belangrijk aspect van zijn rechtsstaat in gevaar wordt gebracht. Ik zie dit als een van de belangrijkste aspecten van dit ontslag op grond van artikel 99 en het is dit punt, dat mij voornamelijk aanleiding heeft gegeven daarvoor de aandacht te vragen.

De heer **Van Bruggen** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Een interpellatie, gehouden in de Eerste Kamer, is, parlementair gezien, naar mijn mening tot dusverre weinig voorgekomen en de aanleiding hiertoe niet minder.

Uit het antwoord van de Minister beluisterde ik, dat hij eigenlijk liever niet een interpellatie had gezien. Toch meen ik in dit verband met de Minister van mening te moeten verschillen.

Hoe liggen de feiten? Men moet zich voorstellen, wat op 21 april is gebeurd.

Daar wordt de wiskundig adviseur geroepen in de volledige vergadering van de Pensioenraad. Daar wordt aan deze man,

Van Bruggen

de heer Olie, medegedeeld, dat hij op grond van artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement wordt voorgedragen voor eervol ontslag en dat de redenen hem door de Minister zullen worden medegedeeld.

Mijnheer de Voorzitter! Stelt U zich eens in de positie van iemand, wie dit overkomt. Dan is de eerste reactie en hoe kan hij anders onderstellen: dat de Minister zich moet hebben verenigd met die redenen. Hij kan toch niet veronderstellen, dat er een brief onderweg is met bepaalde redenen en dat het nog niet eens vaststaat, dat de Minister zich met deze redenen heeft verenigd. Hij moet veronderstellen, wanneer hem gezegd wordt: die redenen zullen U worden medegedeeld, dat de redenen de Minister bekend zijn en dat de Minister die redenen eigenlijk al heeft goedgekeurd.

Is het dan te verwonderen — en dat is de tweede vraag, die ik stel — dat zo'n ambtenaar zich met de organisatie, waarvan hij lid is, en met anderen in verbinding stelt en zegt: dit hangt mij boven het hoofd! Is het dan te verwonderen, wanneer daarop een persconferentie volgt, waar felle kritiek wordt uitgebracht, enerzijds op leden van deze Kamer, die gesproken hebben, anderzijds op de leden van de Balanscommissie, dat dan ten slotte het verband tussen het een en ander moet worden gelegd? Psychologisch kan dat ook niet anders.

Wat is hier nu aan de orde? Aan een ambtenaar van algemeen erkende bekwaamheid is ontslag aangezegd. Ik moge erop wijzen, dat deze man een van de weinigen is, die in Nederland zijn gekwalificeerd door het feit, dat zij beschikken over de weinig voorkomende combinatie, dat zij zijn volledig accountant, lid van het Nederlands Instituut van Accountants en tevens actuaaris, lid van het Actuarieel Genootschap. Toen hebben wij die persconferentie gehad, enige uren nadat het ontslag is aangezegd, en in die persconferentie heeft genoemde voorzitter — de geachte afgevaardigde de heer Hellema heeft het uit het perscommuniqué aangehaald — gezegd:

„dat persoonlijke sentimenten bewust of onbewust hier een overwegende rol hebben gespeeld, een overtuiging, die ik ter plaatse, waar ik zulks dienstig acht, ook met be- wijzen zou kunnen staven.”

M.a.w. in het debat, dat wij op 9 april hier hebben gehad, zouden persoonlijke sentimenten een rol hebben gespeeld. Verder ging er zware kritiek uit naar prof. Campagne, dr. Yntema en de heer Olie. Van de heer Olie werd gezegd — en dat versterkt het verband tussen het een en ander —, dat hij, nog wel ambtenaar van de Pensioenraad, van die Balanscommissie deel uitmaakte.

Hoe durfden zij het te zeggen, terwijl de heer Olie nog wel ambtenaar van de Pensioenraad was!

Mijnheer de Voorzitter! Waar deze dingen in het openbaar zijn gezegd, meen ik ter zake van de eerste opmerking, die aan mijn adres zou kunnen zijn gericht — ik moet dat tenminste veronderstellen — te kunnen volstaan met de verklaring, dat ik met geen der heren van de Pensioenraad ooit bijzonder contact heb gehad en mij te hunnen aanzien vrij weet van enig persoonlijk sentiment. Integendeel, ik heb bij mijn pensioenaanvraag op hoffelijke wijze alle medewerking van de Pensioenraad genoten. Voorts is het enige contact tussen mij en de heer Olie, evenals dat met vele anderen, ons lidmaatschap van het Actuarieel Genootschap en ons deelnemen aan twee internationale congressen van actuarissen. Privatim heb ik de heer Olie vóór 21 april 1958 slechts één of twee malen gesproken over kwesties, die hiermede niets te maken hebben. Uitsluitend zakelijke kritiek is door mij én in het verleden ten aanzien van de Tiende (toen ik nog geen lid dezer Kamer was) en thans ten aanzien van de Elfde Wetenschappelijke Balans van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds geleverd. Zulks op grond van eigen vakkenis, die mij naar ik vertrouw, gelet op langdurige vakstudie en loopbaan, niet geheel zal worden ontzegd.

Waar de heer Olie echter lid was van de Balanscommissie, meen ik omtrent de gestie en positie dezer commissie nog enkele opmerkingen te moeten maken.

Van Bruggen

Vooreerst stel ik vast, dat in het rapport van de Balanscommissie uitsluitend feitelijke leemten in de administratie zijn vastgesteld. Rien est plus brutal qu'un fait, luidt het Franse spreekwoord.

Wie feiten vaststelt, oordeelt niet. Hij constateert zonder meer. De enige vraag is: Zijn de feiten juist? Ja of neen. De erkenning van de juistheid door de Minister is voor mij voldoende. Daarmede was voor mij de kous af, al heb ik — van persoonlijk sentiment gesproken — nog welstaanshalve aanwezigheid van overmacht bepleit — de Minister heeft het in zijn repliek aangehaald — ten gunste van de Pensioenraad, die van andere instanties niet de nodige informatie ontving om zijn administratie te vervolledigen.

Nu doet zich te midden van alle wrangheid eigenlijk iets humoristisch voor. Hoe wist ik deze dingen? Ik wist het uitsluitend uit het rapport over de Elfde Wetenschappelijke Balans. Van loyaliteit gesproken! Deze balanscommissie heeft wat de Minister neemt faits d'excuse vermeld. De Balanscommissie heeft in de eerste plaats geprezen, dat een enquête werd gehouden. De Balanscommissie heeft verder gezegd, dat het niet noteren van deze gegevens veroorzaakt was door het niet opgeven van de gegevens en doorzenden door de verschillende Departementen. Dat heeft deze Balanscommissie gezegd. Hoe zou ik dit hebben kunnen weten, indien het niet was ontleend aan het verslag van de Balanscommissie zelf? Ik bedoel dus: Indien deze gegevens vermeld zijn, hoe kunnen zij dan ter kennis zijn gekomen van de Balanscommissie, als de heer Olie als lid van de Balanscommissie, die deze feiten kende, deze niet in de Balanscommissie zelf zou hebben medegedeeld? Van loyaliteit gesproken!

Zakelijk staat echter vast, dat de noodzakelijke mathematisch-statistische registratie der deelhebbers ontbreekt in de administratie van de Pensioenraad, en deze is nodig zowel om een juiste balans op te maken als voor een financieel en technisch behoorlijk beleid thans en in de toekomst. Dat de administratie ter vaststelling van het recht op pensioen, de uitbetaling van pensioenen en de beleggingen wel in orde zijn, was niet in geding, dat werd niet betwijfeld. Aan een onderzoek hieromtrent bestaat generlei behoefte.

Ten opzichte van deze kwestie is in de Kamers dan ook geen enkele kritiek uitgebracht. Daarom heb ik met genoegen gelezen het antwoord van Minister Struycken op de schriftelijke vragen van het lid van de Tweede Kamer de heer Smallenbroek. Daarmede kan ik mij volkomen verenigen.

Naar aanleiding van het optreden van de heer Olie als medelid van de Balanscommissie stel en beantwoord ik twee vragen:

1°. Waren deze actuarissen — want als zodanig waren zij door de Minister benoemd en uitsluitend hun actuariële bekwaamheid en geenszins hun maatschappelijke functie is hier in geding — verplicht in hun verslag de door hen geconstateerde feiten te vermelden? Wanneer men de Minister wil informeren, moet hij de feiten kennen. Het antwoord kan uitsluitend bevestigend luiden.

2°. Waren deze actuarissen bevoegd zich zonder nadrukkelijke voorafgaande machtiging van hun opdrachtgever in casu de Minister over het door hen uit te brengen rapport met de Pensioenraad te verstaan? Het antwoord is ontkennend. Zij zouden door aldus te doen in strijd zijn gekomen met het arbeidsreglement hunner organisatie, het Actuarieel Genootschap, en met de algemeen internationaal geldende regeling in de werkreglementen der actuarissen, die dezelfde gedragsregels bevatten op dit stuk, nl. geen contact zonder voorafgaande machtiging van de opdrachtgever. Dit zijn dus dezelfde regels, welke ook algemeen door de organisaties der accountants, ook in Nederland, worden aanvaard.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vertrouw, dat een afschrift van de correspondentie tussen de Balanscommissie en de Pensioenraad ad hoc in het bezit van de Minister is en dat hem daaruit zal blijken, dat de voorstelling over de weigering van contact met de Pensioenraad door de Balanscommissie, welke de voor-

zitter van de Pensioenraad op de persconferentie heeft gegeven, op zijn zachtst gesproken onvolledig is. Hierop heeft de geachte afgevaardigde de heer Hellema ook reeds gewezen. Op dit punt is het optreden van de heer Olie geheel correct geweest; als actuaaris lid van deze commissie mocht hij zulks zonder voorafgaande toestemming van zijn opdrachtgever, de Minister, niet doen.

Nu zal ik de derde vraag, die in dit debat niet naar voren is gekomen, nl. de positie van de heer Olie als lid van de Staatscommissie-Van Poelje en zijn minderheidsnota, waarover ik iets heb gezegd, maar weglaten. Ik wil nu alleen iets zeggen over de positie van de wiskundig adviseur bij de Pensioenraad.

Is er nu in het interne optreden van de heer Olie als wiskundig adviseur van de Pensioenraad iets, dat deze maatregel wettigt? Zulks was zeker op 9 april 1958 niet het geval, want dan had de Minister niet naar aanleiding van de rede van de geachte afgevaardigde de heer Hellema zulk een positieve verklaring kunnen afleggen ten aanzien van de vastheid van de positie van de heer Olie bij de Pensioenraad. Grieven ten opzichte van de heer Olie en zijn optreden waren dus niet bij de Minister op die datum ingebracht.

Inderdaad is het weinig wenselijk, dat een wiskundig adviseur ondergeschikt is aan het orgaan, dat hij technisch voorlicht, zoals in artikel 13 van de Pensioenwet 1922 het geval is. Het verheugt mij dan ook, dat de Minister wil overwegen — ik moge hem dan adviseren de zeer duidelijke suggesties, die de geachte afgevaardigde de heer Molenaar heeft gedaan, nl. een onderzoek en bij het Algemeen Mijnwerkersfonds en bij de Sociale Verzekeringsbank, in te stellen, te volgen —, hoe deze positie het beste kan worden geregeld. Immers, als hij ondergeschikt is, is zijn positie uiterst moeilijk en belemmert dit zijn wetenschappelijke zelfstandigheid. In het levensverzekeringsbedrijf is veelal de constructie, dat de wiskundig adviseur wordt aangesteld door en dat hij in dienst is van commissarissen, dan ook meer en meer gebruikelijk geworden.

Uit noodregelingsverslagen van levensverzekeringsmaatschappijen uit de saneringsperiode na 1922 kan men zien, hoe in het verleden bij die maatschappijen, welke zwak stonden, als regel een beroep is gedaan op de actuaaris om bij de wiskundige reserveberekening maatstaven toe te passen, die de toets der kritiek niet konden doorstaan. Hij moest als het ware zijn berekening richten naar het aanwezige vermogen en niet naar de juiste grondslagen. Daarvoor zijn toen enkelen bezweken als gevolg van hun te ondergeschikte positie. De wiskundig adviseur is immers bedrijfsingenieur bij uitnemendheid en is voor een juist financieel-technisch beleid de bij uitstek aangewezen adviseur.

Terecht wordt dan ook in de „Vraagbaak”, verzekeringsvakblad van 3 mei 1938, in het artikel „Deining bij de Pensioenraad” aan het slot het volgende opgemerkt:

„Het is zeer te betreuren, dat het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds aldus behalve de toch al zware financiële moeilijkheden ook nog met onaangename persoonlijke kwesties te doen krijgt. Wij vragen ons daarbij af, of zich hier ook niet de onvoldoende wijze wreekt, waarop de status van wiskundig adviseur van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds is geregeld. Deze is nl. volgens artikel 13 pensioenwet 1922 in dienst van de pensioenraad. Juister lijkt het ons, dat de wiskundig adviseur van Nederlands grootste pensioenfonds een zelfstandige positie bekleedt en zijn adviezen rechtstreeks ter kennis van de regering brengt.

Ook in het door de staatscommissie voor de pensioenwetgeving bij haar eindrapport samengesteld ontwerp voor een nieuwe pensioenwet is deze aangelegenheid niet veel beter geregeld. Zelfs wil men in dit wetsontwerp de invloed op de openbare mening van de zelfstandige uitingen van de actuarissen, die de wetenschappelijke balans samenstellen, inperken door de bepaling, dat de pensioenraad op de daarop betrekking hebbende stukken een toelichting zal geven. Wordt deze wetsbepaling ingevoerd,

Van Bruggen e. a.

dan zal ook de balanscommissie niet meer geheel zelfstandig rapport kunnen uitbrengen.

Gaat men op dit pad voort, dan zal het straks moeilijk worden actuarissen te vinden, die als ondergeschikten van de Pensioenraad bereid zijn het vele en moeilijke werk, verbonden aan de samenstelling van de wetenschappelijke balans, te verrichten. Het lijkt er enigszins op, dat men de waarschuwend stem van de actuarissen maar liever niet hoort, in de hoop, dat het tekort dan wel vanzelf zal verdwijnen!"

Met deze beschouwingen kan ik mij geheel verenigen. Zij geven het standpunt weer, dat door de actuarissen ook in Nederland algemeen zal worden aanvaard.

Mijnheer de Voorzitter! De Pensioenraad is niet enkel een bureau, waar juridisch werk geschiedt, uitlopend in toekenning en uitbetaling van pensioenen. De Pensioenraad is de beheerder van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, het grootste pensioenfonds in ons land. Een financiële verzekeringsinstelling, die de totale omvang van alle Nederlandse pensioenfonds overtreft. Al treden andere instanties ten dele op zijn terrein, b.v. ten aanzien van de beleggingen de Beleggingsraad en de Minister van Financiën en ten aanzien van wettelijke voorzieningen ter sanering de competente Ministers, toch blijft in eerste instantie de Pensioenraad de verantwoordelijkheid dragen voor de financiële gezondheid van het door deze beheerde fonds. Hij is in dezen de eerste aangewezen om de Regering bij voortdurende opmerking te maken op wat mis gaat lopen. Mijnheer de Voorzitter! Nu zij het mij veroorloofd hier nog een opmerking te maken. In het betoog van de Minister meen ik te beluisteren, dat het niet aanwezig zijn van up tot date mathematisch-statistische gegevens ten slotte eigenlijk een niet al te belangrijke kwestie was. Ik moet dit met kracht tegenspreken. Eerst nu, drie jaren te laat, weten wij b.v., dat de geheven premie 2,7 pct. te laag is geweest. Wanneer de gegevens op tijd aanwezig waren geweest, in kaarten waren gebracht en door de Hollerith-machines waren gejaagd, had men het veel eerder kunnen weten. Het is van belang, dat de wiskundig adviseur aandringt op juiste mathematisch-statistische gegevens; deze moeten er op tijd zijn, niet enkel om te zijner tijd een balans te kunnen samenstellen, maar om een dagelijkse controle te hebben op de premiepolitiek, om de vinger te houden op de pols, opdat men niet achteraf, na zoveel tijd, pas bemerkt, dat er in dit opzicht iets is misgelopen. Let wel, wij hebben nu de balans per 1 januari 1955. Wij leven nu in mei 1958, hetgeen betekent, dat de nieuwe balans extra grote tekorten zal vertonen, omdat niet tijdig de premie is geadapteerd aan de werkelijkheid, die het gevolg is van een verlenging van de levensduur van de verzekerden. Daarom is deze zaak van het grootste gewicht.

De wiskundig adviseur is de man, wiens taak en dus plicht het is als beste raadsman de op dit punt niet deskundige leden van de Pensioenraad voor te lichten, niet alleen op verzoek, maar uit eigen beweging. Als hij gevaren ziet, is hij de vriend, die feiten toont en die zowel op het hart van de leden van de Pensioenraad als op dat van de verantwoordelijke Ministers een groot vermogen zou moeten hebben. Het zou zeer te betreuren zijn, dat een bekwaam man als de heer Olie, een van de beste actuarissen in ons land, het slachtoffer zou worden van een onjuiste instelling bij de Pensioenraad ter zake van zijn taak en dus van zijn plicht.

Dit is allerminst in het belang van de Pensioenraad zelf.

De heer Vos (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats een opmerking aan het adres van de Minister, waar deze in zijn antwoord heeft gesproken over het in de openbaarheid brengen van deze zaak door de heren Olie en Hellema, zoals de Minister het noemde. Ik zou willen vaststellen, dat het de Kamer is geweest, die deze interpellatie heeft toegestaan, en dat het dus de Kamer is, die verantwoordelijk is voor de openbaarheid op dit ogenblik, en ik meen, dat wij als Kamer,

Vos

wat dit betreft, dus moeten kunnen verantwoorden en ook kunnen verantwoorden, dat wij deze interpellatie toegestaan hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Ik voeg hieraan toe, dat ik dankbaar ben voor de antwoorden, die de Minister op de vragen van de heer Hellema heeft gegeven. Het debat zou niet zo sterk zijn uitgesponnen, wanneer de Minister het bij dat eenvoudige antwoord op die vragen zou hebben gelaten. Met name het antwoord op de eerste vraag, een antwoord, dat de heer Hellema wel verwachtte, is voor de indruk naar buiten van grote betekenis. Voor het antwoord op de zesde en de zevende vraag geldt hetzelfde. De Minister heeft nu medegedeeld, dat de zaak geheel in onderzoek is en dat het een onjuiste indruk is, wanneer men van mening zou zijn, dat de Minister zich reeds tevoren een oordeel had gevormd. Dit is van betekenis zowel voor de verhouding van de Pensioenraad tot de Minister, als voor de verhouding van de Minister tot het Parlement. Vaststaat nu immers, dat de weg wordt gevolgd, waarbij een commissie wordt ingeschakeld, die uitspraak zal moeten doen.

Ik wil mij op het ogenblik dan ook losmaken van een of ander tegenpleidooi of voorpleidooi t.a.v. de wiskundig adviseur. Er komt een commissie, die een onderzoek zal instellen, en die alle gegevens zal krijgen. Wel wil ik hier zeggen, dat ik — als ik daarover een oordeel zou moeten geven — noch het optreden van de Pensioenraad t.a.v. het bijeenroepen van de pers, noch de mededeling, die door de Pensioenraad aan de heer Olie is verstrekt, bijzonder gelukkig acht. Maar anderzijds acht ik de openbaarheid, die blijkbaar van de andere zijde wordt gezocht, ook niet al te attractief. Ik houd mij dus vrij van deze kant van de zaak; men heeft daarvan reeds te veel een strijdpunt gemaakt.

Wat betreft de positie van de wiskundig adviseur op zich zelf: men kent in het verzekeringsbedrijf inderdaad tweeërlei positie van wiskundig adviseur. In het ene geval is deze in dienst van de raad van commissarissen, in het andere geval in directe dienst, dus ondergeschikt aan de directie. Wanneer het bij de Pensioenraad zo zou zijn, dat er zou zijn een Pensioenraad, belast met het toezicht op het gehele beheer, en daaronder een directie, die de dagelijkse zaken zou doen, dan zou de wiskundig adviseur, in dien men de eerste constructie zou nemen, door de Pensioenraad dienen te worden benoemd en advies aan de Pensioenraad moeten uitbrengen ten aanzien van de wiskundige vraagstukken bij de Pensioenraad, maar helaas is het zo, dat de Pensioenraad op het ogenblik in de functie, die hij vervult, niet de functie vervult van een raad van commissarissen, maar in wezen die van de directie.

In dit verband zou het dus van betekenis kunnen zijn artikel 13 te veranderen en de wiskundig adviseur een plaats naast die directeur te geven, waarbij dan echter helaas de Minister degene moet zijn, die de functie van de raad van commissarissen gaat vervullen. Ik zeg: helaas, omdat ik dit voor deze grote lichamen op zich zelf een onjuiste positie vind. Ik kan mij voorstellen, Mijnheer de Voorzitter, dat men na de moeilijkheden, die men heeft gehad, de positie van de Pensioenraad nog eens overwegende, het vraagstuk van een Pensioenraad met daaronder een directie, belast met het dagelijks beheer, mede in beschouwing neemt en niet alleen de kwestie van de positie van de wiskundig adviseur als zodanig.

De heer Van Bruggen (C.H.U.): Dit heb ik al jaren geleden bepleit.

De heer Vos (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de heer Van Bruggen en ik over verzekeringszaken spreken, staan wij niet altijd even ver van elkaar.

De vragen, die rijzen bij de positie van de wiskundig adviseur, wil ik toch ook nog wel op een andere manier stellen. Het is nl. mijn oordeel, dat men zowel bij de accountants als bij de wiskundig adviseurs van de verzekeringsbedrijven dikwijls te veel doet alsof de adviserende instanties ook de beslissende zijn. De beslissing blijft echter, wat een normaal bedrijf betreft, bij de directie. De beslissing blijft, wat de Pensioenraad

Vos

betreft, dus bij de Pensioenraad. De wiskundig adviseurs en accountants, hoe belangrijk hun positie ook is, zijn adviserende instanties en niet beslissende instanties. Dit zou men naar mijn mening ook bij de ontwikkeling van deze posities iets meer in de gaten moeten houden dan soms op actuariële en accountantscongressen geschiedt. Ik zie soms een optreden van bepaalde specialisten, die zich in de plaats trachten te stellen van de besturende instanties, terwijl zij aan de andere kant alle rechten willen hebben, verbonden aan hun onafhankelijkheid. Ik meen, dat hier een vraagstuk aan de orde komt en nog wel meer aan de orde zal komen, ook bij andere specialisten — het gaat in de medische wereld dezelfde kant uit —, dat niet onbelangrijk is voor onze maatschappelijke ontwikkeling en de reële verhoudingen in en de reële verdeling van verantwoordelijkheden.

De tegenwoordige verhouding in de balanscommissie, die door de Minister wordt ingesteld, past in wezen bij de figuur, zoals wij die hebben, omdat de Pensioenraad een dirigerende functie heeft en daarbij dus het wetenschappelijke element van de balanscommissie aan een ander wordt opgedragen. Op zich zelf is het natuurlijk wel een wonderlijke figuur, dat men een wiskundig adviseur en daarnaast een balanscommissie benoemt. Het uitbrengen van de balans is toch in wezen een zaak van de directie en men behoorde hier de wiskundig adviseur of de directie een rapport te laten maken, waarbij de wiskundig adviseur een verantwoord advies dient te geven t.a.v. de wiskundige grondslagen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het feit, dat zij in moeilijkheden zijn geraakt, voor een groot deel ligt aan de miserabele opbouw en ontwikkeling van onze gehele ambtelijke pensioenvoorziening. Daaraan kan de Pensioenraad niets doen; dit is veel meer de schuld van Parlement en Regering samen dan van welke directie ook van de Pensioenraad. Wanneer wij voortgaan op de weg, die wij nu ook weer zijn ingeslagen bij de ouderdomsvoorziening met al die aftrekbevestigingen, wanneer wij niet de weg weten te vinden naar een eenvoudige opbouw van de pensioenen, komen wij hoe langer hoe meer in de misère. Ik moet U eerlijk zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik in dit opzicht eenvoudigheid en doorzichtigheid, ook voor de ambtenaren zelf, verre stel boven het perfectionisme van vandaag, waar men misschien de ene dag een cent meer en de andere dag een cent minder krijgt, terwijl niemand weet, hoe zijn pensioenrechten zijn en zullen zijn. Ik geef U bovendien te doen, Mijnheer de Voorzitter, maar dit is een opmerking ter zijde, om bij de wijze, waarop onze pensioenen zijn geregeld, een wiskundige balans te maken. Wanneer men haar vandaag maakt, deugt zij morgen niet meer en dit niet alleen — en dit wil ik wel tegen ons geacht medelid de geachte afgevaardigde de heer Van Bruggen zeggen — vanwege de gemiddelde leeftijdsverlenging. Bij het verzekeringsbedrijf houden wij hiermede principieel altijd wel enige rekening en wij gaan dan na een jaar of vijf eens kijken, hoe het ermede staat, maar de grootste moeilijkheid, dat wij met een systeem zitten, waarbij de toekomstige pensioengrondslag op geen enkel ogenblik bekend is. Een jongeman b.v. wordt tegen een salaris van f 2000 aangesteld en men laat hem een pensioenbijdrage betalen op die basis, maar aan het eind van zijn loopbaan heeft hij een salaris van f 6000, f 10 000 of f 12 000. Dan is er bij het tegenwoordige pensioensysteem op geen enkele wijze voor de backservice gezorgd. Dit wil zeggen, dat het tegenwoordige systeem automatisch tot tekorten aanleiding geeft. Men kan bij elke wiskundige balans alleen onderzoeken, hoe het op een bepaald ogenblik is, zonder te weten, hoe groot het tekort over enkele jaren zal zijn. Dit geeft mij aanleiding tot het houden van het pleidooi de pensioenwetgeving niet alleen helderder te maken, maar haar ook een andere grondslag te geven. Komt er dan een loonsverhoging, dan dient de Overheid gedwongen te zijn de backservice, die bij die loonsverhoging past, ook in het Pensioenfonds te storten. Dan kan men zich ten aanzien van loonsverhogingen misschien nog moeilijker aanpassen dan sociaal gewent is. Wil men het systeem hand-

Vos e. a.

haven, dat men in de Pensioenwet heeft, dan zal men ook maatregelen moeten nemen.

De Voorzitter: Uw betoog is zeer interessant, maar

De heer Vos (P.v.d.A.): Ik wilde juist zeggen, dat ik een betoog heb willen houden — ik neem het woord „interessant” gaarne over —, omdat ik gaarne uit de olie naar de rustige consequenties van deze achtergronden wil komen. Ik zou gaarne willen, dat wij een goede oplossing kregen. Ik vertrouw erop, dat de Minister ten aanzien van het vraagstuk, dat bij het ontslag aanhangig is, aan de commissie niet alleen de nodige vrijheid zal willen laten, maar haar ook zal adviseren het advies met alle mogelijke zorg, die bij artikel 99 past, uit te brengen. Ik hoop, dat wij, wanneer dit is geschied, op de kwestie zullen terugkomen van de grondslagen, waaruit deze misère voor een deel is ontstaan.

De heer Teijssen (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Namens de fractie, waartoe ik de eer heb te behoren, wil ik gaarne enkele korte opmerkingen maken, waarbij ik mij geheel zal beperken tot wat de interpellant aan de orde heeft gesteld en dus niet in beschouwing zal treden over zaken, welke enige weken tevoren hier reeds zijn aangevoerd, toen de begroting voor 1958 van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds aan de orde was.

De kern van de zaak, waar het om gaat, is wel de kwestie van de procedure, als ik het zo mag zeggen, welke gevolgd is door de voorzitter van de Pensioenraad en eventueel door de Pensioenraad met betrekking tot het voorgenomen ontslag van de heer Olie, wiskundig adviseur bij deze Pensioenraad. De Minister heeft in zijn antwoord reeds gewezen op de verschillende facetten, welke deze procedure heeft, en hij heeft met name er de aandacht voor gevraagd, dat de Pensioenraad zich op het standpunt heeft gesteld, dat de Pensioenraad te dezen opzichte een eigen verantwoordelijkheid draagt en, de inzichten van de Minister niet kennende, de bedoelde mededeling aan de heer Olie heeft gedaan, daarbij aan de Minister zijn eigen verantwoordelijkheid latende.

In dit verband heeft de Minister opgemerkt — dit omdat er een schijn van samenhang is tussen de behandeling van de begroting van het Burgerlijk Pensioenfonds 1958 in deze Kamer en het voorgenomen ontslag van de heer Olie —, dat te dezen toch wel een belangrijke verantwoording komt te rusten niet bij de Pensioenraad en niet bij de Minister, doch wel bij de heer Olie en bij de heer Hellema. Ik zou willen stellen, dat er misschien een schijn van samenhang kan zijn, maar dat het toch zeker zo is — in alle realiteit kan dit geconstateerd en gezegd worden —, dat ook wanneer de heer Olie geen stappen zou hebben ondernomen, waar dan ook, en ook wanneer de geachte afgevaardigde de heer Hellema deze interpellatie niet zou hebben aangevraagd, deze aan gelegenheid toch zeker in de publieke schijnwerper zou zijn gekomen om de eenvoudige reden, dat het een publieke zaak zou zijn geworden en ook een publieke zaak is.

Ik wil mij dus, wat dit betreft, distantiëren van die verantwoordelijkheid, die eventueel zou berusten bij de geachte afgevaardigde de heer Hellema, die deze interpellatie heeft gehouden, en bij de heer Olie, die deze zaak verder wereldkundig heeft gemaakt.

Een tweede punt is de kwestie van de positie van de wiskundig adviseur, dat is hier de heer Olie. De Minister heeft toegezegd te willen overwegen, of deze positie verandering behoeft. Ik wil hierover niet verder uitweiden, maar mij aansluiten bij het zeer goed gefundeerde betoog van de geachte afgevaardigde de heer Vos, die er de aandacht op heeft gevestigd, dat enerzijds de wiskundig adviseur zelfstandigheid behoeft, doch anderzijds niet een zodanige zelfstandigheid dient te verkrijgen, dat hij — ik vertaal het nu maar in mijn eigen woorden — in bevoegdheid zou uitstijgen buiten en boven de competentie van de Pensioenraad, het hoogste orgaan, dat de Pensioenwet in het leven heeft geroepen.

Teijssen e.a.

Ik kan evenwel het inzicht van de Minister niet delen met betrekking tot de positie, welke de ambtenaar, in casu de wiskundig adviseur van de Pensioenraad, inneemt, wanneer hij deel uitmaakt van een commissie, in het onderhavige geval van de wetenschappelijke balanscommissie. Ik meen te mogen stellen, dat dan deze ambtenaar niet optreedt als ambtenaar, doch volkomen zelfstandig, dat hij een volkomen zelfstandige competentie bezit en geheel zelfstandig een wetenschappelijk oordeel kan vormen.

In de derde plaats zou ik nog even willen terugkomen op — zo heb ik het genoteerd — de kleine commissie van bekwame en wijze mannen, die de Minister zich voorstelt in te stellen in samenwerking met de Minister-President, om — laat ik het zo noemen — het dossier- en de zaak-Olie te bekijken. Deze toezegging van de Minister is wel zeer bijzonder te waarderen, en wel omdat artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, waarom het hier gaat, toch wel in sterke mate toorn aan de betekende rechtspositie, die voor het overheids-personeel in de Ambtenarenwet is verankerd. Dit artikel schept de mogelijkheid om een ambtenaar in vaste dienst ook op andere dan in de Ambtenarenwet genoemde gronden, dus op ongenoemde gronden, eervol ontslag te verlenen. Deze verreikende bevoegdheid is een volkomen exceptie in ons materiële ambtenarenrecht en in het Algemeen Rijksambtenarenreglement is deze bevoegdheid dan ook met de nodige waarborgen omringd, o.a. door te stellen: ontslag op voordracht van de voorzitter van de Raad van Ministers. Ik meen dan ook, dat artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement zeer voorzichtig en omzichtig gehanteerd dient te worden, juist omdat ook de rechtsgang, welke de Ambtenarenwet kent, weinig effectief kan zijn, omdat de gronden, die tot het ontslag gevoerd hebben, aan de rechtsprekende instantie niet bekend zijn, althans niet bekend behoeven te zijn.

Ik moge in dit verband nog wijzen op een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 14 november 1950, waarbij deze raad in een analoog geval vaststelde, dat de vraag gewettigd is, of een beroepsrecht in een dergelijk geval wel enige betekenis heeft, en daarom hecht ik er wel betekenis aan, dat de Minister heeft toegezegd een kleine commissie van bekwame en wijze mannen te zullen instellen, samen met de Minister-President, om deze zaak verder in ogenschouw te nemen. Nu heeft de geachte afgevaardigde de heer Hellema tot de Minister het verzoek gericht in deze commissie ook het actuarieel deskundig element te betrekken. Ik kan op dit punt de geachte afgevaardigde niet volgen. Ik vind het staatsrechtelijk en ook om andere redenen onjuist, dat vanuit de Kamer aan de Minister deze suggestie wordt gedaan en ik onderschrijf wat de geachte afgevaardigde de heer Vos hierover heeft gezegd. Het zegt voldoende, het zegt alles, indien het zijn, zoals de Minister zelf heeft gezegd, bekwame en wijze mannen. Ik kan ook geen oordeel vellen over de vraag, of hier het actuarieel deskundig element in de commissie vertegenwoordigd moet zijn, omdat deze Kamer geen kennis draagt van het dossier en er dus niet mede bekend is, waar het accent in dit dossier ligt.

Mijnheer de President! Ik zou de Minister wel willen vragen, deze kleine commissie met spoed in te stellen en haar te doen bestaan uit wezenlijk bekwame en wezenlijk wijze mannen.

De Voorzitter: Is de heer Minister bereid nog te antwoorden?

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan is het woord aan de heer Minister.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben zeer dankbaar voor de uitvoerige discussies, die hier hebben plaatsgehad.

Minister Struycken

Een van de leden van deze Kamer, ik meen de heer Vos, heeft gezegd, dat ik bij het opperen van bezwaar tegen de openbaarheid er mij rekenschap van had behoren te geven, dat het hier eigenlijk ook een verantwoordelijkheid van de Kamer betreft, dat deze interpellatie nu wordt gehouden. Ik wil beginnen met te stellen, dat ik natuurlijk in het geheel geen bezwaar tegen de interpellatie had, nadat in de pers de mededeling was verschenen, waarbij de kwestie eigenlijk dus reeds in het publiek werd gebracht. Die mededeling is niet van de Kamer uitgegaan, maar is op een andere manier in de pers gekomen. Ik heb zelfs in de pers gelezen, dat er een interpellatie zou worden gehouden. Toen heb ik dat eigenlijk betreurd, omdat hier zoveel persoonlijke belangen, elementen aanwezig zijn, die natuurlijk nog zo onvoldoende onderzocht, zo braakliggend en nog zo weinig rijp zijn om tot een behoorlijk oordeel te komen, omdat ik mij er zelfs nog niet over had kunnen beraden, of ik te zamen met de Minister-President de commissie ex artikel 99 zou willen instellen. Ik had nog niet het materiaal, dat de Pensioenraad mij nog zou moeten geven, en wist dus nog helemaal niet — ik weet het op het ogenblik ook nog niet —, of het dus wel zo ver zal komen. Daarom had ik het gevoel, dat de interpellatie dus op een moment kwam, waarop ook persoonlijke belangen, in het bijzonder het belang van de heer Olie, in het publiek werden geworpen en de zaak een gevaarlijk en onaangenaam accent zou kunnen krijgen. Naar mijn gevoelen was het beter geweest, dat wij de zaak gewoon in een persoonlijke informatie hadden behandeld. Dan had men geweten, hoe de zaak stond en had men kunnen afwachten, welke mij beslissing op het geleverde materiaal zou zijn. Dan hadden er nadien, zo nodig, nog alle mogelijke interpellaties of vragen kunnen komen, die deze zaak aan de orde zouden kunnen stellen. Thans is als het ware een indruk gewekt van verbindingen, die ook de Regering eventueel zou hebben gelegd. Ik zeg niet, dat de geachte afgevaardigde de heer Hellema dit heeft gesteld, maar in de publieke sfeer leest men niet zo nauwkeurig. Men krijgt dan gemakkelijk de indruk, dat als het ware de Minister, ook de Regering hier min of meer een merkwaardig spel had gespeeld met de belangen van een hoge ambtenaar. Ik had dus gaarne gezien, dat de zaak op een andere manier was behandeld. Ik geloof, dat dan een groot deel van deze atmosfeer had kunnen zijn voorkomen.

Ik zou thans willen antwoorden op de belangrijke vragen van de geachte afgevaardigde de heer Molenaar ten aanzien van de toepassing van artikel 99, waarover eigenlijk alle geachte afgevaardigden, die aan het debat hebben deelgenomen, het hebben gehad. Ik ben het ermee eens, dat artikel 99 natuurlijk het uiterste middel is, dat men moet gebruiken, maar van de andere kant — dat is ook wel erkend —, wanneer er situaties ontstaan in de ambtelijke sfeer, die werkelijk onhoudbaar zijn en dus het werk, dat moet worden gedaan, zo zouden bemoeilijken, dat het ernstig wordt geschaad, kan de Regering niet nalaten eventueel, in geval van incompatibilité d'humeur, artikel 99 als uiterste middel aan te wenden. Wanneer wij nu de waarborgen zien, waarmede artikel 99 is omgeven, dan is het geven van toepassing aan het artikel natuurlijk een kwestie van beleid. De heer Molenaar heeft gezegd: ik acht het toch wel goed, dat deze interpellatie heeft plaatsgehad; dan krijgen wij nog eens gelegenheid het bezwaar tegen dat artikel en de voorzichtigheid, waarmede het moet worden toegepast, te onderstrepen. Daarmede ben ik het wel eens, maar in de eerste plaats zijn er een aantal waarborgen voor de toepassing van artikel 99, maar bovendien is het een zaak van beleid van de Regering of artikel 99 al of niet moet worden toegepast. Wanneer er een ontijdige interpellatie of publikatie van zo'n zaak komt, doorkruist men min of meer het beraad, het beleid van de Regering; men bemoeilijkt daarmede de besluitneming. Alle vrijheid van het Parlement is er om, wanneer artikel 99 eenmaal zou zijn toegepast, daarvoor de Minister verantwoordelijk te stellen en hem desnoods in gebreke te stellen. Er zou echter een zekere onzuiverheid in de verhoudingen kunnen komen,

Minister Struycken

wanneer men in zo'n geval tevoren de publieke opinie in beweging bracht en ook in het Parlement de kwestie gaat bespreken. Ik heb de indruk, dat daardoor de beleidsvrijheid van de Regering min of meer zou worden gefrustreerd.

Overigens ben ik het er in elk geval mee eens, dat het artikel met de nodige voorzichtigheid moet worden behandeld.

Voor wat betreft de discussie over de plaats van de wiskundig adviseur, beschouw ik het als een merkwaardige situatie, dat de wiskundig adviseur daar zit en dat hij als deel uitmakende van de Balanscommissie daarbij er naast zit. Ik weet het niet met stelligheid, maar ik geloof, dat de positie van de wiskundig adviseur ook daarom bijzonder merkwaardig is, omdat in deze functie, naar ik meen, niet een volle dagtaak gelegd zou zijn. Wanneer de heer Olie voor het wiskundig adviseurschap door de Pensioenraad is aangetrokken, is dit, omdat hij accountancy kende en bijzonder goed op de hoogte werd geacht van zaken van efficiency en organisatie. Hij werd dus ook adviseur inzake efficiency en organisatie en als zodanig had hij mede de gelegenheid aanwijzingen te geven met betrekking tot de vraag of de administratie aan alle eisen voldeed. Voor zover ik de reportage van de heer Olie, toen hij tweede voorzitter van de interne commissie voor organisatie en efficiency was, heb kunnen lezen, heb ik nooit ernstige aanmerkingen gezien over de organisatie van de administratie of dat bepaalde dingen door de nalatigheid van de Pensioenraad niet goed liepen.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Zegt U met opzet: voorzitter was, Excellentie?

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Wij spreken op het ogenblik over de zaken uit het verleden.

Ik heb gezegd — ik herhaal het, Mijnheer de Voorzitter —, dat ik inderdaad bezwaren had tegen de wijze, waarop de voorzitter van de Pensioenraad en de raad in dezen zijn opgetreden en dat ik ook van mijn bezwaren, van mijn ernstige ontstemming daarover, mededeling heb gedaan.

Nu zegt de geachte afgevaardigde de heer Hellema: Ik vind dit wel heel aardig: U zegt aan de ene kant, dat U ontstemd bent, maar toch zegt U aan de andere kant: ik heb er wel begrip voor. Met alle respect, Mijnheer de Voorzitter, ik vind dit een van de eigenaardigheden van de discussiemethode van de geachte afgevaardigde de heer Hellema. Ik heb dat niet gezegd. Ik heb net iets meer gezegd. Ik heb natuurlijk gezegd, dat ik ontstemd was over de voordracht voor ontslag en dat ik ook ontstemd was over de persconferentie, maar eenmaal aangenomen, dat deze fout was begaan, kon ik gevoel en begrip hebben voor het feit, dat de Pensioenraad meende van deze handeling mededeling aan de heer Olie te moeten doen. Dat heb ik gezegd.

De heer **Hellema** (A.R.P.): Mag ik U even vragen, wat dit nu met een discussiemethode van mij te maken heeft?

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Dat U mij dus als het ware verwijt, dat ik aan de ene kant zeg: U heeft wel ontstemming geuit, maar aan de andere kant heeft U ten aanzien van dit onderdeel gezegd — want dit heeft U met name zo gesteld —: ik heb er wel begrip voor, wat Gij hebt gedaan.

De heer **Hellema** (A.R.P.): Hoe kunt U ontstemming uiten over een feit, dat niet heeft plaatsgevonden; als U eraan toevoegt: Gezien nu eenmaal, dat het feit heeft plaatsgevonden, heb ik er begrip voor, ontnemt U de kracht aan de geuite ontstemming.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Dit is een volslagen sofisme van de geachte

afgevaardigde. Ik heb gesteld: Ik ben ontstemd, maar nu eenmaal die zaak is geschied, begrijp ik, dat men meende aan de heer Olie uit fair play, uit een kwestie van loyaliteit te moeten mededelen, wat men gedaan had, opdat deze zich te weer zou kunnen stellen tegen de aanval, die tegen hem was gericht.

Ik vind het fout, dat men het zonder vooroverleg met mij heeft gedaan, maar ik begrijp, dat men, het eenmaal gedaan hebbende, de heer Olie meende te moeten inlichten.

Ik heb er ook begrip voor, dat de heer Olie zelf, toen hij die mededeling ontving, misschien een ogenblik de gedachte had, dat de Minister daarmee akkoord ging. Een dergelijke mededeling krijgt men niet alle dagen en het emotionele element, dat er bij komt, maakt een ogenblikkelijke juiste oordeelvorming moeilijk. In de notulen van de vergadering staat: De gronden, waarop dit voorstel van de raad steunt, zal, naar de voorzitter veronderstelt, de heer Olie wel van de Minister vernemen. Ik kan mij zeer goed voorstellen, dat de heer Olie dit niet helemaal heeft begrepen en dat hij dit dus heeft begrepen in de zin, zoals ook de geachte afgevaardigde de heer Hellema het heeft gesteld in zijn vragen. Mijnerzijds geloof ik, dat het voor de hand ligt, dat de voorzitter het zo heeft gesteld, omdat hij, afgezien van het feit, dat hij nog niet met de Minister had gesproken, moeilijk kon zeggen, dat de Minister hem de gronden van het ontslag wel zou mededelen. Ik begrijp heel goed, dat die indruk aanvankelijk is ontstaan. Maar ik heb niet begrepen, dat een ambtenaar van zijn formaat niet na enig nadenken en na tot rust te zijn gekomen en nadat hij deze zaak misschien met zijn vrienden had besproken, tot de conclusie is gekomen: ja, dat moet ik eens even met de Minister bespreken, want het klopt helemaal niet met wat deze in de Kamer heeft gezegd en ik vind dit toch wel vreemd.

De heer **Molenaar** (V.V.D.): Lag het niet voor de hand, dat hij wachtte tot hij bij de Minister ontboden werd?

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Toen was de publikatie al geschied. Ik moet zeggen, dat ik, voordat ik de brief van de Pensioenraad ontving, de publikatie al in de krant las, en toen was het eigenlijk al een gedane zaak.

De heer **Van Bruggen** (C.H.U.): Dan is het des te erger, Excellentie, dat de indruk is gewekt, die een normaal mens moet krijgen, dat U al op de hoogte was op het moment, dat hij de mededeling kreeg.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Ik heb het bericht in de krant gelezen en ook, dat er een interpellatie zou komen.

De heer **Van Bruggen** (C.H.U.): Des te erger voor de Pensioenraad.

De **Voorzitter**: Een interpellatie kent geen tweede termijn.

De heer **Struycken**, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie: Ik ontken niet, dat ik de fout van de Pensioenraad een ernstige fout vind, vooral omdat artikel 99 een hele procedure kent, waarbij men zich vooraf erop moet beraden, of er aanleiding is deze procedure toe te passen en of de Minister daarin wil treden.

De geachte afgevaardigde de heer Van Bruggen heeft gezegd, dat een balanscommissie alleen de feiten heeft te stellen, die juist zijn, en dat de zaak daarmee uit is. Daarmee heeft hij genoeg genomen. Hij heeft in het rapport van de commissie de faits d'excuses gelezen en deze geaccepteerd. Ik heb ook niet ontkend, dat die in het rapport staan. Maar ik geloof, dat uit dit debat blijkt, dat niet iedereen deze faits d'excuses heeft gelezen als de deskundige geachte afgevaardigde de heer Van

Minister Struycken

Bruggen, en dat verschillende andere geachte afgevaardigden deze zaak zo apart hebben gesteld, dat daaruit naar buiten de indruk is gevestigd, dat de administratie van de Pensioenraad in het geheel niet deugt.

De geachte afgevaardigde de heer Hellema heeft gezegd, dat degenen, die daar verstand van hebben en dat lezen, een onderscheid kunnen maken tussen wat statistisch en actuariëel nodig is en de boekhouding, die nodig is om de pensioenen uit te betalen. Dit geef ik gaarne toe, maar het grote publiek, dat de pers leest, heeft dat onderscheidingsvermogen niet en wij moeten constateren, dat de ongunstige indruk is gevestigd. Ik wil de geachte afgevaardigde gaarne toegeven, dat deze indruk misschien is versterkt door de ongelukkige persconferentie, die de voorzitter heeft gehouden, maar dit neemt niet weg, dat de wijze, waarop deze zaak in het publiek is gekomen, bij de gewone man, die het heeft gelezen, de indruk heeft gewekt, dat het bij de Pensioenraad in het geheel niet meer veilig was. Ik geloof beslist, dat wij dat niet kunnen stellen en dat over het algemeen de zaak daar behoorlijk in orde is, maar dat de gegevens, nodig voor het opmaken van de actuariële balans, gemist werden.

De geachte afgevaardigde de heer Van Bruggen heeft gezegd: De Minister vindt, dat deze gegevens niet zo gewichtig zijn. Mijnheer de Voorzitter! Ik vind ze wel gewichtig, maar ik vind het bij wijze van spreken nog gewichtiger, dat in het land het vertrouwen bestaat, dat het beheer van de Pensioenraad in het algemeen goed is en dat men daarop vertrouwen kan. Ik heb mijn verweer hiertegen gevoerd, dat de schuld van het tekort te veel bij de Pensioenraad werd gelegd. De noodzakelijkheid van de aanwezigheid van de gegevens kan ik niet ontkennen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de geachte afgevaardigde de heer Vos bijzonder erkentelijk voor zijn interessante beschou-

Minister Struycken e. a.

wingen, waarop ik, zoals U hebt gezegd, niet mag ingaan. Zij geven in ieder geval voldoende stof voor overweging.

Ik erken, dat de wiskundig adviseur een zekere zelfstandigheid moet hebben. Hij is echter tevens ambtenaar en als zodanig moet hij zich ten slotte kunnen neerleggen bij het beleid van degenen, voor wie hij werkt. Voert men deze zelfstandigheid te ver op, dan kan er een conflictsfeer ontstaan, waardoor er onaangenaamheden komen. Het is dus de vraag: moet de wiskundig adviseur wel in dienst zijn van de Pensioenraad of moet hij een zekere zelfstandigheid hebben? Ik wil gaarne overwegen, of hiervoor een vorm te vinden is.

Met de geachte afgevaardigde de heer Vos heb ik grote zorg over de ingewikkeldheid van de Pensioenwet, die wij — Parlement en Regering — bijna dagelijks vergroten om aan de billijke aanspraken van de pensioengerechtigden te kunnen voldoen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede voldoende op de opmerkingen, die bij deze interpellatie zijn gemaakt, ben ingegaan, en ik meen, dat ik het hierbij kan laten. Ik wil toch nog wel even stellen, dat de Kamer ervan overtuigd kan zijn, dat de overwegingen, die c.q. zullen leiden tot het instellen van een commissie van onderzoek ex artikel 99 van het A.R.A.R., zeer ernstig zullen moeten zijn en dat ik de nodige voorzichtigheid bij de keuze van de leden zal betrachten en eventueel een procedure ex artikel 99 met alle waarborgen zal omgeven, in de hoop, dat uiteindelijk olie op de golven en niet op het vuur zal zijn geworpen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Namens de Kamer zeg ik de heer Minister dank voor de verdere door hem verstrekte inlichtingen.

